



**ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE**

---

**Fakulta biomedicínského inženýrství  
Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva**

**Branné dny pro základní školy**

**Defense Capacity Education for Primary Schools**

Bakalářská práce

Studijní program: Ochrana obyvatelstva  
Studijní obor: Plánování a řízení krizových situací

Vedoucí práce: Mgr. Monika Donevová

**Zuzana Vajsarová**

---

**Kladno, květen 2018**

## Z a d á n í   b a k a l á ř s k é   p r á c e

Student:                   **Zuzana Vajsarová**  
Obor:                       Plánování a řízení krizových situací  
Téma:                       **Branné dny pro základní školy**  
Téma anglicky:         Defense Capacity Education for Primary Schools

### Z á s a d y   p r o   v y p r a c o v á n í :

Předmětem bakalářské práce bude porovnat vědomosti dětí na prvním a druhém stupni základní školy o krizové připravenosti před a po absolvování „Branných dnů“. V teoretické části budou vysvětleny pojmy, jako je evakuace, zdravotně, chemická příprava a připravenost obyvatel k obraně státu (POKOS). Budou přiblíženy a porovnány rozdíly ve vývoji dětí na prvním a druhém stupni základní školy. Bude připomenuta historie vývoje „Branných dnů“ na základních školách. V praktické části bude představena organizace a průběh akce „Branné dny“ na ZŠ a ZUŠ ve Rtyni v Podkrkonoší. Bude také využito testového šetření dětí na prvním i druhém stupni ZŠ před a po absolvování „Branných dnů“. Na základě vyhodnocených dat budou výsledky prezentovány a interpretovány pomocí grafů a tabulek a bude vypracována metodická karta pro děti základních škol a metodická příručka pro učitele „Branné dny pro základní školy“.

### Seznam odborné literatury:

- [1] KRATOCHVÍLOVÁ, D. ml., FOLWARCZNY, L., KRATOCHVÍLOVÁ, D., Ochrana obyvatelstva, ed. 2., Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013, ISBN 978-80-7385-134-7
- [2] VÁGNEROVÁ, Marie, Vývojová psychologie. Dětství a dospívání, ed. 2. rozšířené a přepracované, Praha: Karolinum, 2012, ISBN 978-80-246-2153-1
- [3] ČABÁLOVÁ, Dagmar, Pedagogika, ed. 1., Praha: Grada Publishing, 2011, ISBN 978-80-247-2993-0

Zadání platné do:   20.09.2019

Vedoucí:               Mgr. Monika Donevová

.....  
vedoucí katedry / pracoviště

.....  
děkan

V Kladně dne 19.02.2018

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem „Branné dny pro základní školy“ vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů, které uvádím v seznamu bibliografických odkazů.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

V Kladně dne 06.05.2018

.....  
Zuzana Vajsarová

## **Poděkování**

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní Mgr. Monice Donevové za její cenné rady, připomínky a veškerou podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé práce. Dále bych chtěla poděkovat vedení Základní školy a Základní umělecké školy ve Rtyni v Podkrkonoší za možnost uskutečnění Branného dne a provedení testového šetření. Mé poděkování patří také panu Petru Uhríkovi, který mě přivedl k projektu Branný den a poskytl mi zkušenosti a podklady pro zpracování mé bakalářské práce. Na závěr bych chtěla poděkovat mé spolužačce Anně Bowers, která mi pomohla s uskutečněním Branného dne.

## **Abstrakt**

Bakalářská práce se zabývá tématem Branných dnů na základních školách. Cílem bakalářské práce je porovnat vědomosti žáků na prvním a druhém stupni základní školy před a po absolvování „Branných dnů“ na základně testového šetření. Jako dílčí úkoly jsme si stanovili zjistit, jaký praktický význam mají Branné dny pro děti na základních školách, vypracovat příručku pro učitele základních škol s názvem „Branné dny na ZŠ“ a vypracovat kartu pro děti základních škol.

V teoretické části jsou charakterizovány základní pojmy jako evakuace, definování základních pojmů, zdravotní výchova, chemická příprava, ukrytí, varování a druhy varovných signálů. Dále také příprava obyvatel k obraně státu neboli POKOS, psychický vývoj dětí mladšího školního věku a psychický vývoj dětí středního školního věku a na závěr jsem teoretickou část uzavřela historií branné výchovy.

V praktické části je charakterizován průběh akce s názvem „Branný den“ na základní škole ve Rtyni v Podkrkonoší. Praktická část byla založená na ověřování znalostí dětí na prvním a druhém stupni základní školy před a po absolvování Branného dne pomocí testového šetření.

Získané výsledky jsou zpracovány ve formě grafů. Grafy jsou porovnány na základě odpovědí testového šetření žáků základní školy před a po absolvování Branného dne. Jednotlivé grafy jsou poté popsány a shrnuty. Diskuze obsahuje zkušenosti z Branných dnů absolvovaných v rámci praxe a zkušenosti z Branného dne organizovaného na Základní škole a Základní umělecké škole ve Rtyni v Podkrkonoší. Dále krátké porovnání s publikací autora knihy na toto téma, porovnání přístupu k tomuto tématu se sousedním státem Slovenskem. Na závěr diskuze je uvedené vyjádření Mgr. Dany Vajsarové, zástupkyně ředitele Základní školy a Základní umělecké školy ve Rtyni v Podkrkonoší k tématu zavedení branné výchovy do škol. V závěru bakalářské práce je uvedené shrnutí cíle a zjištěných výsledků výzkumné práce.

## **Klíčová slova**

Evakuace; zdravotní výchova; Branný den; příprava obyvatel k obraně státu; chemická příprava

## **Abstract**

The bachelor thesis deals with the topic of Defence Education at primary schools. The aim of the bachelor thesis is to compare knowledge of pupils at the first and second grade of the primary school before and after participating in *Defence Education* by means of testing survey. As partial tasks we determined to point out what practical importance *Defence Education* has to children at primary schools, to compile a handbook for teachers of primary schools with the title „Defence Education at primary schools“ and develop a card for children of primary schools.

In the theoretical part there are characterized some fundamental terms such as evacuation, defining basic terms, health science, chemical preparation, hiding, warning and kinds of warning signals. Then there is also discussed the preparation of population for defence of the state, known as POKOS, psychological development of children at the lower school age and middle school age and finally history of *Defence Education* is outlined.

In the practical part the event with the title „Defence Education“ at primary schools in Rtyne v Podkrkonosi is described. Practical part was based on the verification of the first and second graders' knowledge before and after participating in *Defence Education* using the testing survey.

Results achieved in testing are elaborated in diagrammatic form. Graphs are compared on the basis of answers gained during testing of the pupils of primary schools. Each graph is then described and summarized. Discussion contains experience from Defence Education which I attended during the practice and from Defence Education organized by Primary School and Primary Art School in Rtyne v Podkrkonosi. What follows is a short comparison with the author's publication of a book dealing with the same topic and comparing the attitude to this topic with the neighbour state Slovakia. In the end of the discussion there is expressed the opinion of Mgr. Dana Vajsarova, deputy headmaster of Primary School and Primary Art School of Rtyne v Podkrkonosi, on the topic of implementation of Defence Education in schools. In the conclusion of the bachelor thesis there is a summary of the aim and discovered results of the research work.

## **Key words**

Evacuation; Health Science; Defence Education; Preparation of Population for Defence of State; Chemical Preparation

## Obsah

|       |  |    |
|-------|--|----|
| 1     | Úvod .....   | 10 |
| 2     | Současný stav .....  | 11 |
| 2.1   | Evakuace .....   | 11 |
| 2.1.1 | Evakuace podle Vyhlášky 380/2002 Sb., Vyhláška Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva ..... | 12 |
| 2.1.2 | Rozdělení evakuace .....   | 18 |
| 2.2   | Definování základních pojmů .....  | 19 |
| 2.3   | Zdravověda.....  | 21 |
| 2.4   | Chemická ochrana.....  | 25 |
| 2.4.1 | Improvizovaná ochrana .....  | 26 |
| 2.4.2 | Stálá ochrana .....  | 28 |
| 2.5   | Ukrytí .....   | 30 |
| 2.6   | Varování .....   | 31 |
| 2.7   | Výstražné signály .....  | 32 |
| 2.7.1 | Všeobecná výstraha .....   | 32 |
| 2.7.2 | Požární poplach .....  | 33 |
| 2.7.3 | Zkouška sirén.....   | 33 |
| 2.8   | POKOS.....   | 33 |
| 2.9   | Psychický vývoj dětí mladšího školního věku .....  | 36 |
| 2.10  | Psychický vývoj dětí středního školního věku.....  | 37 |
| 2.11  | Historie Branné výchovy.....   | 39 |
| 3     | Cíl práce .....  | 41 |
| 4     | Metodika .....   | 42 |
| 5     | Výsledky .....   | 47 |
| 6     | Diskuze.....   | 73 |
| 7     | Závěr.....   | 80 |
| 8     | Seznam použitých zkratk .....  | 82 |



|    |                                 |    |
|----|---------------------------------|----|
| 9  | Seznam použité literatury ..... | 83 |
| 10 | Seznam použitých obrázků.....   | 86 |
| 11 | Seznam Příloh .....             | 88 |

# 1 ÚVOD

S tématem branné výchovy se setkáváme již v historii. Toto téma naši společnost provází po dlouhá léta a je velmi důležitou součástí. Je velmi důležité, aby každý z nás věděl, jak se v dané situaci zachovat a jak ochránit sám sebe nebo své blízké. Branná výchova vždy neměla podobu, jakou má nyní. Dříve branná výchova byla na podporu komunistického režimu, kdy občané měli znát, jak je důležité chránit svoji vlast a bránit tehdejší SSSR a učit se také především vlastenectví. Nyní je branná výchova založena hlavně na organizování projektů různými nadšenci či organizacemi, a to především s názvem „Branný den“, kterého se školy zúčastňují dobrovolně. Dále je také část branné výchovy začleněna do školních předmětů. Momentálně je snaha o prosazení branné výchovy jako samostatný předmět na školách. Který by měl žáky učit například základy zdravotní výchovy, evakuace, a jak se chovat či reagovat v určitých situacích. Neměl by být stejného charakteru, jako tomu bylo v minulosti, a to již z toho důvodu, že režim a fungování našeho státu se podstatně změnilo.

Toto téma jsem si vybrala pro mou bakalářskou práci, protože jsem měla možnost být součástí projektu „Branný den“ v rámci praxe. Projekt se mi velmi líbil a myslím si, že je to dobrá forma, jak brannou výchovu opět zavést do školy. Koncepce i provedení bylo dobře zorganizované. Tento projekt mi vnučil nápad zorganizovat svůj vlastní Branný den a zpracovat na toto téma bakalářskou práci. Myslím si, že pro děti je to zábavná a vhodná forma výuky těchto témat, jako jsou evakuace, zdravotní výchova, chemická ochrana a POKOS, kdy se žáci dozvědí nové informace o daných tématech, ale hlavně si vyzkouší nové věci. Žáci si mohou v rámci Branného dne zkusit nasadit ochrannou masku, sbalit si evakuační zavazadlo nebo se obléct do „vojenského“ oblečení a hodit si granátem. Je dokázáno, že děti si nejvíce pamatují na základě zkušeností, proto si myslím, že je toto dobrá příležitost, jak dětem něco nového předat.

## 2 SOUČASNÝ STAV

### 2.1 Evakuace

V řadě mimořádných událostí a krizových situací je evakuace osob nutným procesem umožňujícím zabránění či zmírnění jejich negativních dopadů na životy a zdraví osob. Evakuace osob je mimořádné opatření, které se používá v případech, kdy již nelze účinnou ochranu obyvatelstva zabezpečit jiným způsobem. Evakuace je jedním z plánů konkrétních činností. Evakuace osob je problematikou, která je dlouho spjata jak s požární ochranou, tak s ochranou obyvatelstva. Pojem „evakuace osob“ je využívána v požární ochraně, kdy tento pojem nebyl nikdy přesně definován. Všeobecně je pojem „evakuace osob“ chápán jako krátkodobé opuštění potenciálně ohroženého prostoru průvodními účinky požáru bez pomoci záchranných složek. V ochraně obyvatelstva je používán pojem „evakuace obyvatelstva“, kdy obyvatelstvem jsou míněny všechny osoby v místech ohrožených mimořádnou událostí s výjimkou osob, které se budou podílet na záchranných pracích, na řízení evakuace nebo budou vykonávat jinou neodkladnou činnost. Evakuace osob může být v řadě případů nutný proces, který může zabránit ztrátám na lidských životech nebo ohrožení na zdraví. *„Na úseku ochrany obyvatelstva se evakuace obyvatelstva historicky řešila především z pohledu hrozby ozbrojeného konfliktu a následného přemístění obyvatelstva z míst předpokládané bojové činnosti do míst, která zajišťují pro evakuované obyvatelstvo náhradní ubytování a stravování.“* [1, str. 4] Tento pohled můžeme vidět i v dnešní legislativě. Vymezení pojmu ochrana obyvatelstva, jakožto plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuaci, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva můžeme najít v Zákoně o integrovaném záchranném systému č. 239/2000 Sb. Podrobněji poté evakuaci obyvatelstva řeší prováděcí předpis k Zákonu o integrovaném záchranném systému, vyhláška 380/2002Sb., Vyhláška Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva [1,2]. Tato vyhláška ohledně evakuace obyvatelstva stanoví způsob provádění evakuace a jejího všestranného zabezpečení. Tudiž je ve vyhlášce vysvětlen pojem evakuace, pro koho se evakuace obyvatelstva přednostně plánuje a z jakých území se evakuace obyvatelstva plánuje, dále plánování evakuačních opatření, kdo evakuaci zabezpečuje, a nakonec popis orgánů pro řízení evakuace, kde je uvedeno například co to je pracovní skupina, co je evakuační a přijímací středisko.

Co se týče srovnání v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva můžeme dospět k závěru, že z hlediska požární ochrany je evakuace osob krátkodobý proces zakončený

přemístěním unikajících osob, a to bez pomoci záchranných složek na volné prostranství nebo do bezpečného prostoru. Někdy se můžeme setkat s následnou kontrolou počtu osob, které byly evakuovány na stanovená místa nebo zajištění první pomoci pro tyto osoby [1].  
*„V právních předpisech zabývajících se požární ochranou však není termín evakuace v tomto smyslu přesně vymezen.“* [1, str. 5]. Naopak z pohledu ochrany obyvatelstva se jedná o proces dlouhodobější, kdy řešíme i další opatření, které souvisí s následnou péčí o evakuované osoby. Mezi tato opatření patří například náhradní ubytování a stravování.  
*„V právních předpisech zabývajících se ochranou obyvatelstva je tento termín poměrně srozumitelně definován.“* [1, str. 5].

### **2.1.1 Evakuace podle Vyhlášky 380/2002 Sb., Vyhláška Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva**

Vyhláška 380/2002 Sb., má celkem sedm částí a přílohy. Evakuací se ve vyhlášce 380/2002Sb., zabývá část čtvrtá. Na začátku této části se vyhláška zabývá způsobem zabezpečení evakuace. V této části je uvedena definice evakuace, poté z jakých míst se evakuace provádí a pro koho je evakuace přednostně plánována. Dále tato část pokračuje výpisem oblastí, pro které se evakuace plánuje a jaká jsou evakuační opatření.

*„Evakuací se zabezpečuje přemístění osob, zvířat, předmětů kulturní hodnoty, technického zařízení, případně strojů a materiálu k zachování nutné výroby a nebezpečných látek z míst ohrožených mimořádnou událostí.“* [3].

*„Evakuace se provádí z míst ohrožených mimořádnou událostí do míst, která zajišťují pro evakuované obyvatelstvo náhradní ubytování a stravování, pro zvířata ustájení a pro věci uskladnění.“* [3].

*„Evakuace se vztahuje na všechny osoby v místech ohrožených mimořádnou událostí s výjimkou osob, které se budou podílet na záchranných pracích, na řízení evakuace nebo budou vykonávat jinou neodkladnou činnost; přednostně se plánuje pro následující skupiny obyvatelstva:*

*a) děti do 15 let,*

*b) pacienty ve zdravotnických zařízeních,*

c) osoby umístěné v sociálních zařízeních,

d) osoby zdravotně postižené,

e) doprovod osob uvedených v písmenech a) až d.“ [3].

### **Evakuace se plánuje**

Evakuace se plánuje pro určité události a pro určité objekty či pracoviště, kdy upřesněné plánování evakuace je uvedeno ve vyhlášce 380/2002 Sb., Vyhláška Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.

„a) pro řešení mimořádných událostí, které vyžadují vyhlášení třetího nebo zvláštního stupně poplachu; 5) zvláštnosti provádění evakuace v rámci povodňové ochrany jsou uvedeny v příloze č. 3,

b) ze zón havarijního plánování jaderných zařízení nebo pracovišť s velmi významnými zdroji ionizujícího záření; 6) zvláštnosti provádění evakuačních opatření v okolí jaderných zařízení jsou uvedeny v příloze č. 4,

c) ze zón havarijního plánování objektů nebo zařízení s nebezpečnými chemickými látkami, 7) při hrozbě možného ozbrojeného konfliktu z území vyčleněného pro potřeby operační přípravy, předpokládané bojové činnosti a dalších zájmových prostorů ozbrojených sil v souladu s potřebami zajištění obrany státu. Opuštění míst ohrožených mimořádnou událostí se plánuje do 48 hodin a u velké sídelní a průmyslové aglomerace až do 72 hodin od vyhlášení evakuace.“ [3]

### **Plánování evakuačních opatření zahrnuje**

Dále se ve vyhlášce 380/2002 Sb., Vyhláška Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva, uvádí stanovení evakuačních opatření.

„a) stanovení evakuačních prostorů a pořadí jejich evakuace, vymezení evakuačních tras s dostatečnou propustností vozidel, stanovení potřeby a zajištění dopravních prostředků, zabezpečení činnosti evakuačních a přijímacích středisek, stanovení míst nouzového ubytování a vytvoření podmínek pro ubytování evakuovaného obyvatelstva

- b) zajištění propustnosti evakuačních tras, regulaci pohybu obyvatelstva při evakuaci a provedení uzávěry evakuovaného prostoru,
- c) stanovení, přípravu a zajištění označení míst shromažďování, stanovení postupu při evakuaci ohroženého prostoru a kontrole opuštění obydlí, zajištění ostrahy evakuovaného prostoru,
- d) přípravu podkladů pro provedení příjmu evakuovaných osob, upřesnění potřeby nouzového ubytování, přípravu podkladů pro rozdělování evakuovaného obyvatelstva v evakuačních střediscích k přepravě do přijímacích středisek,
- e) přípravu na řízení dopravy s využitím grafikonů přepravy, založenou na analýze evakuačních tras a z ní vyplývající kapacitě,
- f) přípravu dokumentace pro příjem evakuovaných osob v přijímacích střediscích, pro přerozdělení evakuovaných osob a jejich přepravu do obcí přijímajících evakuované osoby,
- g) zajištění nouzového ubytování a přípravu dokumentace pro příjem evakuovaných osob v místech nouzového ubytování,
- h) přípravu postupů pro evakuaci a umístění hospodářského zvířectva, strojů, předmětů kulturní hodnoty, technických zařízení a materiálu k zachování nutné výroby,
- i) přípravu postupu informování osob,
- j) psychologickou přípravu osob před a v průběhu evakuace a při dlouhodobém pobytu v náhradním ubytovacím zařízení a
- k) zabezpečení dokumentace přijatých rozhodnutí a opatření realizovaných v průběhu celé evakuace. “ [3].

### **Zabezpečení evakuace**

Další část této vyhlášky se zabývá zabezpečením evakuace a to tím, kdo zajišťuje evakuaci a v jakých zařízeních. Tedy kdo zabezpečuje pořádkové, dopravní a zdravotnické

zabezpečení evakuace. Poté, kdo zajišťuje ubytování, zásobování a distribuci zásob a také mediální zabezpečení evakuace, které zahrnuje zejména varování obyvatelstva, vydání návodů pro chování obyvatelstva a následné předání potřebných tísňových informací.

*„(1) Pořádkové zabezpečení evakuace zajišťuje zpracovatel evakuačního plánu v součinnosti s příslušným orgánem veřejné správy. Zahrnuje zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti v průběhu celé evakuace.*

*(2) Dopravní zabezpečení evakuace zajišťuje zpracovatel evakuačního plánu v součinnosti s příslušným orgánem veřejné správy. U organizované hromadné přepravy osob zabezpečuje zásobování pohonnými hmotami.*

*(3) Zdravotnické zabezpečení evakuace, jež v první řadě zahrnuje zabezpečení poskytování předlékařské zdravotnické pomoci, převozu do zdravotnických zařízení a zabezpečení hygienickoepidemiologických opatření, zajišťuje zpracovatel evakuačního plánu v součinnosti s příslušným orgánem veřejné správy.*

*(4) Zabezpečení ubytování, zásobování a distribuce zásob zajišťuje zpracovatel evakuačního plánu na základě uzavřených smluv nebo na základě mimořádných pravomocí.*  
*9) Zahrnuje v první řadě zabezpečení nouzového stravování a zásobování pitnou vodou, potravinami a nouzovými přiděly předmětů nezbytných k přežití.*

*(5) Zpracovatel evakuačního plánu zajišťuje mediální zabezpečení evakuace, které zahrnuje zejména zabezpečení varování obyvatelstva, vydání návodů pro chování obyvatelstva a následné předání potřebných tísňových informací.“ [3].*

## **Orgány pro řízení evakuace**

V poslední části zabývající se evakuací vyhláška upřesňuje orgány pro řízení evakuace. Nejprve vyhláška uvádí, které orgány zajišťují evakuaci. Mezi tyto orgány patří pracovní skupina krizového štábu, evakuační středisko a přijímací středisko. Dále u jednotlivých orgánů podrobněji uvádí, jaké činnosti provádí. V závěru sděluje, co se rozumí evakuačním a přijímacím střediskem a jaký je jejich úkol.

*„(1) Evakuaci zajišťují*

*a) pracovní skupina krizového štábu,*

*b) evakuační středisko,*

*c) přijímací střediska.“ [3].*

*„(2) Pracovní skupina krizového štábu zajišťuje zejména*

*a) řízení průběhu evakuace,*

*b) koordinaci přepravy z míst shromažďování do evakuačních středisek,*

*c) řízení přepravy z nástupních stanic hromadné přepravy do přijímacích středisek a dále do cílových míst přemístění,*

*d) dopravní prostředky a jejich přerozdělování mezi evakuační střediska,*

*e) řízení nouzového zásobování pro obyvatelstvo,*

*f) koordinaci činnosti evakuačních středisek a přijímacích středisek,*

*g) spolupráci s orgány veřejné správy a se zdravotnickými a humanitárními organizacemi,*

*h) dokumentování průběhu celé evakuace“ [3].*

*„(3) Evakuačním střediskem se rozumí zařízení zřetelně označené nápisem, případně mezinárodně platným rozeznávacím znakem civilní ochrany. Umísťuje se zpravidla v místě mimo evakuační prostor, ve kterém jsou evakuované osoby shromažďovány a informovány o dalším postupu.“ [3].*



## **Evakuační středisko zajišťuje zejména**

V této vyhlášce se také dovíme, co evakuační středisko zajišťuje. Jaké úkoly evakuační středisko má, jaké vede přehledy například přijatých osob nebo komu předává informace a další.

*„a) řízení přepravy z míst shromažďování do evakuačního střediska s využitím dostupných dopravních prostředků,*

*b) vedení evidence o příjmu evakuovaných osob a poskytování pomoci při slučování evakuovaných rodin,*

*c) přerozdělování evakuovaných osob do předurčených příjmových oblastí a přijímacích středisek,*

*d) vytvoření a označení místa pro podávání základních informací v prostoru evakuačního střediska,*

*e) první zdravotnickou pomoc, popřípadě přednemocniční neodkladnou péči a převoz zraněných nebo nemocných do zdravotnických zařízení,*

*f) vytyčení tras k nástupním stanicím hromadné přepravy,*

*g) nocleh a stravování pro personál a evakuované obyvatelstvo, které se zdrží v evakuačním středisku déle než 12 hodin,*

*h) udržování veřejného pořádku v prostoru evakuačního střediska,*

*i) podávání informací o průběhu evakuace pracovní skupině krizového štábu“ [3].*

*„(4) Přijímacím střediskem se rozumí zařízení zřetelně označené nápisem, případně mezinárodně platným rozeznávacím znakem civilní ochrany, které zajišťuje*

*a) příjem evakuovaných osob,*

*b) přerozdělení evakuovaných osob do předurčených cílových míst, přemístění do míst nouzového ubytování,*

*c) první zdravotnickou pomoc a případný odvoz nemocných do vyčleněných zdravotnických zařízení,*

*d) informování orgánů podle odstavce 1 o průběhu evakuace,*

*e) informování evakuovaných osob, zejména o místě nouzového ubytování a stravování,*

*f) informování orgánů veřejné správy, dotčených evakuačními opatřeními, o počtech a potřebách evakuovaných osob“ [3].*

### **2.1.2 Rozdělení evakuace**

Evakuaci můžeme dělit podle několika faktorů. Dělení lze provést z hlediska rozsahu opatření a z hlediska doby trvání. Z hlediska rozsahu opatření se evakuace dělí na objektovou a plošnou evakuaci. Z hlediska doby trvání poté na krátkodobou a dlouhodobou evakuaci [2,4,].

#### **Evakuace z hlediska rozsahu opatření**

Z hlediska rozsahu opatření evakuaci můžeme dělit na objektovou a plošnou, kdy parametrem je, jaké území je evakuováno, zda je evakuován objekt či budova nebo větší územní prostor.

- **Evakuace objektová**

Evakuace objektová zahrnuje evakuaci osob jedné nebo malého počtu budov. Může to být také forma opuštění objektu osobami nebo setrvání osob v neohrožených částech objektu [4].

- **Evakuace plošná**

Evakuace plošná zahrnuje evakuaci osob z části nebo z celku, popřípadě většího územního prostoru [2]. Evakuace plošná se dále může dělit na evakuaci se zajištěním dopravy, či samoevakuaci. Při evakuaci se zajištěním dopravy je pověřený orgán pro řízení

evakuace, který komplexně zajišťuje přesun osob z míst ohrožených mimořádnou událostí do míst nouzového ubytování. Samoevakuace je proces, který je řízen, ale osoby se evakuují samovolně pomocí vlastních dopravních prostředků nebo pěšky [2]. Dalším dělením plošné evakuace je evakuace všeobecná, které podléhají všechny osoby. Evakuaci částečné, podléhají pouze některé určité skupiny, jako jsou například děti, osoby v sociálních a zdravotnických zařízení a podobně. A posledním dělení je evakuace přímá nebo evakuace s ukrytím [2].

### **Evakuace z hlediska doby trvání**

Evakuaci můžeme také dělit z hlediska doby trvání, a to na evakuaci krátkodobou a evakuaci dlouhodobou. Parametrem pro dělení je zde časový interval trvání evakuace.

- **Evakuace krátkodobá**

Při evakuaci nepočítáme s dlouhodobým opuštěním objektu nebo prostoru. Počítáme s pobytem evakuovaných osob mimo domov do cca 24 hodin. Při tomto druhu evakuace není zpravidla zapotřebí realizovat opatření související s následnou péčí o evakuované osoby, jako je například náhradní ubytování, stravování, zdravotnická péče a další [2,4].

- **Evakuace dlouhodobá**

Při evakuaci dlouhodobé počítáme s opuštěním objektu či prostoru delším než 24 hodin. Při dlouhodobé evakuaci je zapotřebí plánovat a realizovat opatření související s následnou péčí. Tedy při této evakuaci realizujeme například náhradní ubytování, stravování, zdravotnickou péči a podobně [4].

## **2.2 Definování základních pojmů**

V této části si vymežíme základní pojmy, které s problematikou evakuace souvisí. Mezi tyto základní pojmy patří evakuační zóna, evakuační trasa, uzávěra, místo shromažďování, evakuační středisko, místo nouzového ubytování a evakuační zavazadlo.

### **Evakuační zóna**

*„Evakuační zóna je vymezené území, ze kterého je nutné provést plošnou evakuaci.“*  
[1, str. 102].

## **Evakuační trasa**

*„Evakuační trasa je cesta vyhrazená k evakuaci (samoevakuaci) obyvatelstva. Jedná se o pozemní komunikaci směrem ven z ohroženého území nebo do ohroženého území (přístupová cesta)“ [1, str. 102].*

## **Uzávěra**

*„Uzávěra je označené místo na pozemní komunikaci sloužící pro zabránění vstupu nepovolaných osob do evakuační zóny. Uzávěry ohraničují ohrožené území a jeho části (evakuační zóny)“ [1, str. 102].*

## **Místo shromažďování**

*„Místo shromažďování je místem soustředění evakuovaných osob uvnitř nebo vně evakuační zóny, odkud je zajištěno přemístění evakuovaných osob bez možnosti vlastní přepravy mimo ohrožený prostor do evakuačních středisek. Ve vhodných případech může být místo shromažďování totožné s evakuačním střediskem“ [1, str. 102].*

## **Evakuační středisko**

*„Evakuační středisko je zařízení (zpravidla mimo evakuační zónu), kde jsou evakuované osoby shromažďovány. Evakuační středisko je výchozím bodem přemístění pro evakuované osoby bez možnosti vlastní přepravy, ze kterého jsou (po zaevidování) následně přepravovány do přijímacích středisek.“ [1, str. 102].*

## **Místo nouzového ubytování**

*„Místo nouzového ubytování je zařízení nebo objekt v cílové obci, smluvně zajištěné nebo určené k přechodnému náhradnímu ubytování. Místem nouzového ubytování mohou být také dobrovolně nabídnuté domácnosti občanů“ [1, str. 102].*

## **Evakuační zavazadlo**

*„Evakuační zavazadlo je osobní zavazadlo evakuované osoby. Doporučené váha by neměla překročit 25 kg pro dospělé osobu a 10 kg pro dítě. Při evakuaci vlastním dopravním prostředkem není váha zavazadla omezena.“ [1, str. 102].*

*„Doporučený obsah evakuačního zavazadla je následující:*

- *Základní trvanlivé potraviny nejlépe v konzervách, dobře zabalený chléb a pitná voda*
- *Předměty denní potřeby, jídelní miska, příbor*
- *Osobní doklady, peníze, pojistné smlouvy a cennosti*
- *Toaletní a hygienické potřeby*
- *Léky a svítilna*
- *Náhradní prádlo, spací pytel nebo přikrývka*
- *Kapesní nůž, šití a další drobnosti.“ [1, str. 102].*

## **2.3 Zdravověda**

Zdravověda nebo také první pomoc. Je postup jednoduchých úkonů, které mohou zraněnému zachránit život, zamezit nebo předcházet vážným zraněním. Mezi základ zvládnutí první pomoci je zvládnutí kardiopulmonální resuscitace neboli neodkladné resuscitace, která slouží pro obnovu základních životních funkcí. Jako další do první pomoci řadíme ošetření různých zranění jako je obvázání rány, zafixování zlomeniny, zastavení krvácení nebo znalosti, jak se zachovat v určitých situacích. Do poskytnutí první pomoci řadíme i zavolání pomoci, a to zdravotnické záchranné služby. První pomoc má několik cílů, hlavním cílem je zachránit život. Další cíle jsou zabránění zhoršení stavu, urychlení procesu uzdravení a zajištění bezpečnosti poraněnému, sobě a ostatním přihlížejícím.

### **První pomoc**

*„První pomoc je péče nebo pomoc poskytnutá postiženému před příjezdem zdravotnické záchranné služby nebo jiného kvalifikovaného odborníka“ [5, str. 15].*

Při první pomoci se snažíme zajistit základní životní funkce, mezi které patří vědomí, dýchání a krevní oběh.

Vědomí je stavem mysli, kdy základem je bdělost. Při vědomí zjišťujeme pozornost, orientaci a myšlení. Pokud je zraněný orientován časem, prostorem a místem můžeme říct, že je při vědomí. Pokud ne, je zraněný v bezvědomí. Poruchy vědomí mohou, ale nemusí být způsobené pouze nehodou nebo zraněním, ale mohou být způsobené také horkem, pobytém ve vydýchané místnosti, rychlém postavení z lůžka nebo například srdeční slabostí. Příznaky jsou bledost, nevolnost, pocení, snížená činnost srdce, snížený krevní tlak, výpadek sluchu i zraku, ztráta vědomí a pád [5].

Dýchání je proces výměny plynů mezi organismem a vnějším prostředím. Dýchání můžeme dělit na dýchání normální neboli klidové, což je dýchání, které se u dospělého člověka pohybuje okolo 15–20/minutu. Toto dýchání se odborně nazývá eupnoe. Poté se mohou vyskytnout některé z poruch dýchání, a to například zrychlené dýchání neboli tachypnoe, snížená funkce dýchání neboli bradypnoe a úplná zástava dechu neboli apnoe a další. Mezi příčiny poruchy dechu můžeme řadit vdechnutí cizího tělesa, alergickou reakci, poranění hrudníku a další. Příznakem je poté zeslabení až vymizení dýchacích pohybů, promodrávání okrajových částí, které postupuje po celém těle. Postupně zraněný ztrácí vědomí a dochází k zástavě krevního oběhu [5].

Krevní oběh je systém, který zajišťuje oběh krve v organismu. Krevní oběh se dá zjistit pomocí změření tepové frekvence, která se u dospělého člověka pohybuje okolo 60–90/minutu. Příčiny poruchy krevního oběhu jsou akutní infarkt myokardu, úraz elektrickým proudem, otravy, alergické reakce nebo krvácení. Příznaky jsou poté bledá až bílá barva kůže, ztráta vědomí, ztráta dechu a nejsou přítomny známky krevního oběhu. Je to tedy nehmatný pulz, zraněný nedýchá a došlo ke ztrátě vědomí [5].

### **Tísňová volání**

155 – ZDRAVOTNICKÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA

158 – POLICIE ČR

150 – HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR

Při volání na tísňové linky je důležité dodržovat určitá pravidla, a to z toho důvodu, že poskytovatelé pomoci musí vylézt ty nejdůležitější informace v co nejkratším čase. Tísňové linky jsou hodně využívány a nesmí dojít k přetížení. Při volání na tísňovou linku sdělíme své jméno a situaci, ve které se nacházíme a hlavně místo, kde se nacházíme. Nejdůležitější je informace o místě, protože pokud vypadne spojení, zdravotnická záchranná služba ví, kam se má vydat, a to je pro tyto situace velmi důležité. Jako další sdělíme počet zraněných, a jaké zranění jsou na místě události. Velmi důležité je nepanikařit a zachovat klid. Hovor ukončuje poskytovatel ze zdravotnické záchranné služby. Při orientaci v terénu se můžeme orientovat například podle popisu budov, kde máme uvedené ulice a číslo domu, pokud se nacházíme uvnitř budovy, uvedeme, v jaké budově se nacházíme. Dále se také orientujeme podle označení sloupů vysokého napětí, tato čísla ovšem nejsou na každém sloupu. Číselné označení se nachází i na sloupech u železničního přejezdu nebo na označnicku na dálnici. V přírodě se můžeme orientovat podle objektů, které vidíme nebo podle prostředí, kde se nacházíme [6,7].

### **Poskytování první pomoci**

První pomoc má určité zásady, jak se máme chovat při jejím poskytování. Nejdříve musíme získat přehled o situaci a zachovat klid. Poté musíme posoudit možné nebezpečí, a to nejen pro zraněného, ale je potřeba zajistit bezpečnost i pro sebe. Důležité je rychlé jednání. Poté je nutné se věnovat všem základním životním funkcím, kterým se věnujeme až do příjezdu odborné zdravotnické pomoci.

Při poskytování ošetřování rozlišujeme několik fází. Rozlišujeme laickou první pomoc, technickou první pomoc, odbornou přednemocniční péči, což je ošetření týmem záchranné služby a odborný transport do zdravotnického zdravotnictví a nemocniční práci.

### **Bezvědomí**

Při bezvědomí postižený nereaguje na podněty, jako je oslovení nebo štípnutí například do ušního lalůčku. Při bezvědomí hrozí zapadnutí kořene jazyka, tudíž je velmi

důležité, aby osoba v bezvědomí nezůstala sama. Uděláme orientační vyšetření, jestli nemá osoba v bezvědomí ještě jiná zranění. Pokud postižený dýchá a pracuje – li mu srdce, uložíme ho do stabilizované polohy nebo polohy na boku a zavoláme zdravotnickou záchrannou službu. Další důležitou věcí je, že nikdy nepodáváme tekutiny a jídlo. Přesto poskytneme protišoková opatření tzv. 5T. Mezi 5T patří teplo, tekutiny, transport, tišení bolesti a ticho. Tekutiny nepodáváme. V průběhu první pomoci při bezvědomí kontrolujeme neustále základní životní funkce [5,6].

### **Zástava dýchání**

Při zástavě dechu nejsou patrné pohyby hrudníku, což můžeme zjistit přiložením ruky na hrudník. Dále není cítit nebo slyšet vydechovaný vzduch, pokud přiložíme ucho nebo ruku k ústům zraněného. Kůže může začínat postupně promodrávat, a to od akrálních neboli okrajových částí. Okrajové části jsou rty, nos, ušní lalůčky. Pokud nalezneme zraněného, který nedýchá, musíme ihned uvolnit dýchací cesty. Uvolnění dýchacích cest dosáhneme pomocí záklonu hlavy a pootevření úst. Pouhý záklon hlavy v mnoha případech stačí, tímto pohybem se zapadlý jazyk předsune a zraněný začne dýchat. Pokud se tak nestane, musíme zkontrolovat, jestli je ústní dutina čistá, pokud ne, vyčistíme ji od nečistot nebo zvratků. Pokud postižený přesto nezačne dýchat, zahájíme kardiopulmonální resuscitaci [6].

### **Selhání krevního oběhu**

Pokud došlo u zraněného k selhání krevního oběhu, postižený je v bezvědomí, tudíž nereaguje na žádné podněty a nedýchá nebo se u něj mohou objevit lapavé dechy. Tep je nehmatný. V dnešní době není důležité měřit tep, jelikož tento údaj může být velmi zkreslený a zachraňující může cítit svůj tep, tudíž není nutné zjišťovat tep zraněného. Pokud zraněný nedýchá a je v bezvědomí, je to předpoklad pro selhání krevního oběhu. Dále může kůže být bledá nebo mohou být promodralé sliznice. Velmi důležité je resuscitaci zahájit neodkladně po selhání základních životních funkcí, a to z toho důvodu, že při zástavě základních životních funkcí dochází k poškození mozku. Jako první zkontrolujeme průchodnost dýchacích cest, pokud jsou neprůchozí, zakloníme hlavu. Po záklonu hlavy přivoláme zdravotnickou záchrannou službu a poté začneme s kardiopulmonální resuscitací. Není povinností u resuscitace provádět umělé vdechy, tudíž stačí pouze kardiopulmonální resuscitace. Nejdříve uložíme zraněného na záda nejlépe



na pevnou podložku. Klekneme si vedle zraněného a vyhledáme střed hrudníku. Polohu můžeme najít podle prsních bradavek, kdy u mužů je to většinou uprostřed prsních bradavek nebo si můžeme najít tzv. trojúhelník, což je mečovitý výběžek hrudní kosti. Hranu dlaně přiložíme na hrudní kost a na ni přiložíme dlaň druhé ruky. Nakloníme se nad zraněného a propneme lokty. Dále provádíme stlačení hrudníku vahou svého těla, u dospělého člověka, kolmo ke zraněnému přibližně 3 – 5 centimetrů hluboko. Provádíme stlačení 30krát, a poté uděláme krátkou pauzu, aby měl zraněný možnost se nadechnout. Provádíme stlačení u dospělých, dětí a kojenců ve frekvenci 100 stlačení za minutu a u novorozenců 120 stlačení za minutu. U malých dětí je potřeba přizpůsobit resuscitaci jejich tělesné stavbě. U malých dětí stačí přiložit pouze jednu ruku k hrudníku a provádět stlačení a u novorozenců stačí přiložení dvou prstů ruky. U novorozenců by resuscitace měla být zahájena 5 úvodními vdechy, z důvodu, že u novorozenců dochází k zástavě dechu z důvodu vdechnutí cizího tělesa. Po provedení 5 úvodních vdechů, následují 3 stlačení hrudníku a dále 1 vdech, kdy vdechovaný vzduch by měl obsahovat maximálně objem vzduchu v ústech. U malých dětí je také důležité, aby byla nejdříve zahájena resuscitace a až cca po jedné minutě provádění došlo k přivolání zdravotnické záchranné služby, která je u dospělých přivolána před zahájením resuscitace. Po úspěšném provedení resuscitace, kdy zraněný začne dýchat a dojde k obnovení základních životních funkcí, uložíme zraněného do stabilizované polohy. Po uložení kontrolujeme neustále základní životní funkce, aby nedošlo k opětovnému selhání. K ukončení resuscitace dochází pouze v případě, že přijede zdravotnická záchranná služba a převezme resuscitaci, pokud dojde k obnovení dýchání a krevního oběhu, při vystřídání jinými zachránci nebo při úplném vyčerpání vlastních sil. Je také možné resuscitaci vůbec nezahajovat, a to je v případech, kdy je zjevné, že resuscitace nepomůže, tudíž pouze u zjevných zranění neslučitelných s životem, jako je například amputace hlavy a další. Také pokud jsou přítomny jisté známky smrti, jako jsou posmrtné skvrny, posmrtná ztuhlost nebo hnilobný zápach [5,6,7].

## **2.4 Chemická ochrana**

V části chemické ochrany se budeme zabývat především, jak se chránit před chemickými látkami, jaké máme způsoby ochrany a způsoby ukrytí. Chemickou individuální ochranu můžeme dělit na ochranu improvizovanou a ochranu stálou. Nejdříve se z větší části zaměříme na improvizovanou ochranu. Improvizovaná ochrana je určena k přesunu osob do stálých úkrytů, k úniku ze zamořených území, k překonání zamořeného území, k ochraně v ochranném prostoru jednoduchého typu a k evakuaci osob.

### 2.4.1 Improvizovaná ochrana

K ochraně před toxickými nebezpečnými látkami se lze chránit improvizovanými prostředky pro ochranu dýchacích cest a povrchu těla. Základním principem improvizované ochrany je využití každé vhodné věci v domácnosti, které je možno použít pro ochranu těla a dýchacích cest. Pro improvizovanou ochranu je důležité dodržet několik zásad a to, že celý povrch těla musí být zakryt a žádné místo nesmí zůstat nepokryté, dále všechny ochranné prostředky je nutno nejlépe utěsnit a k dosažení vyšších ochranných účinků kombinovat více ochranných prostředků nebo použít oděvů v několika vrstvách [8].



*Obrázek 1- Improvizovaná ochrana celého těla [9]*

#### **Ochrana hlavy**

K improvizované ochraně hlavy je nejlépe použít čepici, šátky a šály. Tyto prostředky si navlékneme na hlavu a je vhodné je poté převléci kapucí nebo nasadit ochrannou přilbu. Vhodné jsou motocyklové, pracovní ochranné přilby nebo přilby lyžařské. Tyto předměty také chrání před padajícími předměty [8].

## Ochrana obličeje a hlavy

Ochraně obličeje a očí je nutné věnovat největší pozornost, jelikož nejčastějším způsobem otravy je vdechnutí toxické látky, vstřebáním kůží nebo podrážděním sliznic, a to dýchacích cest nebo očí. Jedná se tedy o ochranu povrchu těla, ale také dýchacích cest. Zvláštní pozornost tedy věnujeme především ochraně nosu a očí, které jsou vstupní branou dýchacích cest. Nejlépe ochráníme tyto části složeným kusem flanelové látky či froté ručníku, který mírně navlhčíme ve vodě nebo ve vodním roztoku sody nebo kyseliny citronové. Látku upevníme v zátylku šátkem či šálou. K ochraně očí poté je nejvhodnější využít brýle, které jsou uzavřené. Nejlépe tedy brýle lyžařské, potápěčské nebo motocyklové, u kterých je nutné přelepit větrací průduchy lepicí páskou. Pokud nemáte takové brýle k dispozici, lze využít obyčejný igelitový sáček, který si přetáhneme přes tyto části a stáhneme ho tkanicí či gumou v úrovni lícních kostí [8].



Obrázek 2- Improvizovaná ochrana hlavy [10]

## Ochrana trupu

Každý druh oděvu poskytuje určitou míru ochrany, kdy větší počet vrstev zvyšuje ochranu. K ochraně trupu jsou nejvhodnější druhy oděvů dlouhé zimní kabáty, bundy, kalhoty, kombinézy nebo šustákové sportovní soupravy. Tyto použité oděvy je nutné dostatečně utěsnit u krku, rukávů a nohavic. U krku je vhodné k utěsnění využít šálu nebo

šátek, který omotáme přes zvednutý límec. Bundu je nutné utěsnit v pase, nejlépe páskem či řemenem. Pokud oděv obsahuje trhliny, netěsné zapínání nebo jiné poškození, je nutné i tyto otvory utěsnit lepicí páskou. Ke všem vhodným oděvům je vhodné využít pláštěnku nebo plášť do deště, kdy tento typ oděvu utěsníme pouze u krku. Pokud nemáme pláštěnku, je také možné použít deku či plachtu, kterou přehodím přes hlavu a zabalíme se do ní [8].

## **Ochrana rukou a nohou**

Velmi dobrým prostředkem ochran rukou jsou pryžové rukavice. Pokud však nemáme doma pryžové rukavice, postačí jakékoliv jiné. Ochranný účinek je tím větší, čím jsou rukavice silnější. Nejvhodnější jsou rukavice dlouhé, které chrání i zápěstí a částečně předloktí. Rukávy, které přesahují přes okraj rukavic, je opět nutné převázat řemínkem nebo provázkem. Pokud vzniklo mezi rukavicí a rukávem nechráněné místo, je nutné místo ovinout šálou, šátkem či igelitem. Pokud nemáme žádné rukavice, můžeme využít látku či šátek, který si ovineme kolem rukou, abychom alespoň krátkodobě chránili ruce a nepřišli do přímého kontaktu se škodlivými látkami. Pro ochranu nohou jsou nejvhodnější holínky, kozačky nebo kožené vysoké boty. K ochraně nohou je nutné zabezpečit, aby mezi botou a nohavicí nevzniklo nechráněné místo, pokud vznikne, je nutné nechráněné místo zakrýt. K zakrytí je možné využít opět látku či šálu, kterou upevníme řemínkem, provázkem nebo lepicí páskou. Při použití nízkých bot je vhodné použít návleky z igelitových sáčků či tašek [8].

### **2.4.2 Stálá ochrana**

Dle vyhlášky č. 380/20002 Sb., Vyhláška Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva lze využít stálou ochranu. Tato ochrana je rozdílná od improvizované ochrany tím, že nejsou využívány pomůcky, které máme doma, ale jsou ochranné obleky a masky, které jsou přednostně určeny pro určité skupiny osob.

*„Při stavu ohrožení státu a válečném stavu se provádí výdej prostředků individuální ochrany pro vybrané kategorie osob*

*a) dětské ochranné vaky pro děti do 1,5 roku,*

*b) dětské ochranné kazajky pro děti od 1,5 do 6 let,*

- c) *dětské ochranné masky pro děti od 1,5 do 18 let,*
- d) *ochranné masky pro osoby umístěné ve zdravotnických a sociálních zařízeních,*
- e) *ochranné masky pro doprovod osob uvedených v písmenech a) až d“ [3].*

*„K zabezpečení výdeje prostředků individuální ochrany se stanovuje jejich množství a struktura podle počtu dětí umístěných ve školských zařízeních a podle projektované kapacity školských zařízení a lůžkové kapacity zdravotnických, sociálních a obdobných zařízení se zálohou 10 %.*

*K zabezpečení výdeje prostředků individuální ochrany se provádí*

- a) *výběr a příprava prostorů pro uskladnění,*
- b) *příprava personálu zabezpečujícího v zařízeních civilní ochrany výdej prostředků individuální ochrany pro výdejní střediska a skupin výdeje prostředků individuální ochrany (§ 2 odst. 9) k distribuci těchto prostředků obyvatelstvu,*
- c) *evidence prostředků individuální ochrany a jejich výdej“ [3].*

## **Ochranná maska**

Ochranná maska má za úkol chránit svého nositele před toxickými látkami ve vzduchu. Maska je účinná pouze v okamžiku, kdy je vybavená filtrem, který v sobě zachycuje škodliviny, respektive jemný prach, na kterém se přenáší jednotlivé jedovaté složky. Ochranné masky se vyskytují již od první světové války. Využití ochranných masek bylo odpovědí na využití chemických látek, jako byl Yperit. První masky byly plátěné, nyní máme masky již pogumované nebo gumové například z kaučuku. Tělo masky se dělí na tři základní části. Mezi tyto části řadíme lícnici, ventily a filtry. Lícnice je samostatná ochrana obličeje a hlavy. Nejvýraznější částí jsou průzory, kdy mohou být dva či jeden. Důležitou součástí lícnice jsou ventily, skrz které putuje vzduch při nádechu a výdechu. Na ventil se zpravidla šroubuje filtr. Filtrů je více druhů. Základní filtr obsahuje protidýmovou vložku proti hrubému prachu a aktivní uhlí s vrstvou filtračního papíru. Některé filtry, které jsou určené na specifické látky, jsou vybavené dalšími chemikáliemi. Účinnost filtru je závislá na prostředí, ve kterém se pohybujeme. Na masce máme také

upínací systém, který slouží k tomu, aby nám maska držela správně na obličeji. Upínací systém je tvořený týlním štítkem a nastavitelnými tkalouny k pevnému upnutí. Důležité je, aby maska držela na hlavě pevně. Maska musí dobře těsnit, aby se nedostala nebezpečná látka pod masku do dýchací soustavy [12,13].



Obrázek 3- Ochranná maska [11]

## 2.5 Ukrytí

Ukrytí obyvatelstva je považováno za jedno z opatření na ochranu obyvatelstva. V minulosti byly tyto kryty využívány především jako ochrana před účinky zbraní hromadného ničení. V současnosti jsou kryty využívány především v souvislosti s mimořádnými událostmi a krizovými situacemi nevojenského charakteru jako je například únik nebezpečné látky. Systém ukrytí vyplývá z aktuální neuspokojivé situace a reaguje na potřebu zajištění ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech a krizových situacích zejména v zónách havarijního plánování a v prostorech staveb pro shromažďování většího počtu osob. Na základě těchto skutečností můžeme ukrytí dělit na provizorní a plánované [14].

Provizorní ukrytí není zahrnuto do havarijního plánu kraje a spočívá ve využití vhodných budov s přirozenými ochrannými vlastnostmi s dostatečnou minimální úpravou prostoru. Mezi úpravy prostor můžeme řadit uzavření oken a dveří, utěsnění otvorů, vypnutí ventilace a další opatření. Provizorní ukrytí nebo také improvizované ukrytí je realizované v budově, kde se osoby právě nacházejí za předpokladu provedení správných ochranných opatření. Osoby realizují ochranné opatření jako již zmíněné zavření oken

a dveří nebo utěsnění otvorů pro co největší ochranu proti vlivům působících mimo budovu. V případě úniku chemické látky je při výběru vhodné místnosti pro ukrytí zapotřebí respektovat následující kritéria. Místnost by měla být umístěna ve vyšších patrech, nejlépe v co nejvyšším nadzemním patře, pro snížení koncentrace plynu. Místnost by měla být umístěna na straně budovy, která je na druhé straně od zdroje nebezpečné látky a měla by mít co nejmenší počet oken a otvorů [14].

Plánované ukrytí je zahrnuto do havarijního plánu kraje a spočívá v ukrytí obyvatelstva v předem upravených prostorech. Dále také v budovaných, improvizovaných úkrytech nebo zhotovených stálých úkrytech [14].

### **Stálé úkryty**

Stálé úkryty se v České republice využívají k ochraně obyvatelstva před účinky zbraní hromadného ničení, a hlavně v případě stavu ohrožení státu a válečného stavu. Stálé úkryty se však nevyžívají při mimořádných událostech a krizových situacích nevojenského charakteru, a to z důvodu jejich nerovnoměrného rozmístění a doby, která je potřebná k jejich zpohotovení. Stálé úkryty jsou tvořeny trvalými prostory v podzemí nebo stavba samostatně stojící. Stálé úkryty můžeme rozdělit na stálé tlakově neodolné úkryty, stálé tlakově odolné úkryty a ochranné systémy podzemních dopravních staveb. Tyto úkryty jsou rozmístěny po celé České republice. Úkryty jsou v Praze, Brně, Děčíně, Havířově a na dalších místech [15].

## **2.6 Varování**

*„Varování obyvatelstva je jedním ze základních opatření prováděných při ochraně obyvatelstva před mimořádnými událostmi nebo krizovými situacemi“* [4, str. 136]. Varování obyvatelstva je úzce spjato s informováním obyvatelstva. Z důvodu varování a informování obyvatelstva jsou v dnešní době Hasičským záchranným sborem krajů (dále jen HZS) a Ministerstvem vnitra generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR (dále jen MV – GŘ HZS ČR) nakupovány a instalovány elektronické sirény a místní informační systémy, které mají vlastnosti elektronických sirén. Stávající sirény, které se vyskytují na našem území, jsou postupně vyměňovány a nahrazovány elektronickými sirénami. Elektronické sirény a místní informační systémy nazýváme koncovými prvky varování. Tyto koncové prvky varování, které jsou zařazené

do jednotného systému varování, musí být ovladatelné centrálně a musí mít záložní zdroj energie na 72 hodin funkčnosti tohoto prvku.

*„Varování obyvatelstva je řešeno v zákoně 293/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů“ [4 str. 137].* Podrobnosti, které zabezpečují jednotné oblasti systému varování obyvatelstva, což jsou způsoby varování, tísňové informace a popis, jak vypadají jednotlivé tóny, jsou vyřešeny ve vyhlášce č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.

## **Varování**

*„Varování je chápáno jako komplexní souhrn organizačních, technických a provozních opatření zabezpečující včasné předání varovné informace o reálně hrozící nebo již vzniklé mimořádné události, vyžadující realizaci opatření na ochranu obyvatelstva“ [4 str. 137].*

## **Tísňové informování obyvatelstva**

*„Tísňové informování obyvatelstva je komplexní souhrn organizačních, technických a provozních opatření, zabezpečujících bezprostředně po zaznění varovného signálu předání informací o zdroji, povaze a rozsahu nebezpečí nutných opatření k ochraně života, zdraví a majetku“ [4 str. 137].*

## **2.7 Výstražné signály**

V České republice máme tři výstražné signály, kdy každý slouží pro něco jiného. Mezi tyto signály patří všeobecná výstraha, požární poplach a zkouška sirén. Všechny tyto signály jsou od sebe rozeznatelné a každý z nich nás má upozornit na něco jiného.

### **2.7.1 Všeobecná výstraha**

Tento signál platí v České republice od roku 2001. Je to pouze jeden varovný signál, který upozorní, že „se něco děje“ a je zapotřebí se rychle dostat na bezpečné místo a zjistit další informace. Tento signál může zaznít kdykoliv, v jakoukoliv denní i noční dobu. Tento signál je kolísavý a trvá po dobu 140 sekund a může zaznít až třikrát po sobě. Pokud máme „mluvící“ sirény následuje informace o charakteru ohrožení. Tedy o jaké ohrožení



se jedná. Tato informace zazní po odeznění signálu zpravidla z obecního rozhlasu, rádiové stanice policie nebo hasičů nebo také v rádiu či v televizi [16].

### **2.7.2 Požární poplach**

Dalším signálem je požární poplach, tento signál svolává jednotky požární ochrany. Signál požární poplach je vyhlašován přerušovaným tónem sirény po dobu 60 sekund [16].

### **2.7.3 Zkouška sirén**

Posledním výstražným signálem je akustická zkouška sirén, kdy je zkoušena provozuschopnost celého systému varování. Tento signál můžeme slyšet každou první středu v měsíci, kdy se tento zkušební tón rozezní po dobu 140 sekund nepřerušovaným tónem. U elektronických sirén může být signál doplněn hlasovým signálem, že se jedná o zkoušku sirén [16].

## **2.8 POKOS**

POKOS je zkratka pro přípravu obyvatel k obraně státu. V této části si uvedeme některé informace o historii naší armády, strukturu Armády České republiky (dále jen AČR), o úkolech AČR. Dále AČR jako součást integrovaného záchranného systému, pomoc armády při povodních, výcvik příslušníků AČR. Také co to jsou újezdy a kde se vyskytují a co znamená aktivní záloha.

Hlavním úkolem armády je obrana suverenity a územní celistvosti. Dále se armáda podílí na obraně území spojenců NATO, ale je také nasazována k řešení krizových situací mimo NATO a EU. Dalším úkolem AČR je účast a pomoc na řešení mimořádných událostí a krizových situací v ČR v rámci IZS a jejím posláním je také případné posílení Police ČR (dále jen PČR). Nejčastěji se AČR vyskytuje při pomoci u povodní. Dále také má různá cvičení [17]. Poté může být AČR vnímána jako součást integrovaného záchranného systému (dále jen IZS). IZS slouží ke koordinaci záchranných a likvidačních prací při vzniku mimořádných událostí nebo krizových situací, jako jsou například průmyslové a ekologické havárie, živelné pohromy nebo rozšířený výskyt ohnisek nebezpečné nákazy. Do těchto prací může být zapojena i AČR, kdy vojáci mohou v rámci IZS pomáhat například HZS ČR, jednotkám požární ochrany, ZZS a PČR. Armáda je povolávána na základě nařízení vlády, a to v případě, kdy je ohroženo území České republiky, a to až

v takzvané druhé vlně, a to v případě, pokud nestačí síly a prostředky IZS. Nejčastěji je využívána technika, která je nasazována podle aktuálního stavu a situace. Mohou být využívány například plovoucí pásové transportéry, motorové čluny, automobily, mosty nebo zvláštní stroje pro demolici [18,19].

Velmi často může být AČR využívána pro řešení povodní. Kdy příslušníci AČR mohou být povolány v případě povodní dle požadavků krizových štábů, hejtmanů a představitelů místní samosprávy už na výstavbě protipovodňových zábran. Dalším úkolem, který mohou plnit příslušníci AČR je zabezpečení humanitární pomoci a výstavbu improvizovaného ubytování pro zasahující složky, ale také pro evakuované osoby. Vrtulníky, kterými AČR disponuje, mohou být využívány pro vzdušný monitoring situace a zasahovat při vzdušné evakuaci osob z objektů, které jsou odříznuty vodou. Hlavní nebo nejvíce využívaný způsob pomoci AČR při povodních začíná po ústupu vody, kdy AČR se zapojuje do odstraňování škod. AČR pomáhá zejména s pracemi, jako jsou úpravy poničených komunikací, stavby improvizovaných prací nebo demolici objektů. Na pomoc mohou být povoláni také příslušníci aktivních záloh [19].

Armáda České republiky vznikla se vznikem Československé republiky, který se datuje k 28. 10. 1918. V období tzv. první republiky jsme na našem území měli silnou a kvalitně vyzbrojenou armádu, která byla velmi dobře vycvičena. V období první republiky byl také budován jedinečný systém pohraničního obranného opevnění, kdy v roce 1938 armáda mobilizovala na obranu před nacistickým Německem. Nicméně v březnu roku 1939 až do konce druhé světové války bylo díky Mnichovské dohodě naše území obsazeno Německem a byl zde zřízen Protektorát Čechy a Morava. Armáda při těchto událostech zanikla. Zaniknutí armády bylo impulzem k tomu, že desítky tisíc našich vojáků emigrovalo a hledali uplatnění ve spojeneckých armádách po celém světě. Tito vojáci se uplatnili především na východní frontě v pozemních silách a na západě zejména jako piloti. Vojáci z Československa si vydobyli skvělou pověst především v Britském královském letectvu, neboli v tzv. RAF. Československá armáda byla obnovena po druhé světové válce. Po převratu a po převzetí moci ve státě komunistickou stranou v roce 1948 se stala armáda jednou z opor nového totalitního systému a sloužila čím dál víc k politickým účelům a spíše, než zemi sloužila k udržení totalitní komunistické moci. Po pádu komunistického režimu byl naším hlavním cílem vstup do Severoatlantické aliance a do Evropské unie. Do Severoatlantické aliance se nám podařilo vstoupit roku 1999 a do

Evropské unie roku 2004. Se vznikem samostatného českého státu dne 1. 1. 1993 vznikla Armáda České republiky [18,19].

„Význam členství České republiky v NATO je, že Česká republika při své obraně upřednostňuje princip kolektivní bezpečnosti, který je založen na spolupráci s ostatními státy v rámci mezinárodních organizací“ [16]. NATO je mezinárodně – politické uskupení, které bylo založeno 4. dubna 1949. Hlavním cílem této organizace je kolektivní obrana, zachování demokracie a míru. NATO má 28 členských států a Česká republika vstoupila přesně 4. března 1999. Členství v NATO je pro Českou republiku zárukou bezpečnosti, ale také ze členství plyne určitý závazek. Tento závazek je podílet se na kolektivní obraně a průběžně se na ni připravovat [20].

Vrchním velitelem ozbrojených sil je prezident České republiky. Na našem území je tato funkce pouze formální. Kdy AČR a výkon připadá Ministerstvu obrany. AČR je tvořená dvěma složkami. Mezi tyto složky patří pozemní a vzdušné síly. Generální štáb Armády ČR v čele s náčelním Generálního štábu AČR je součástí Ministerstva obrany a velí armádě. Od roku 1993 přišla AČR zásadními změnami a to, že v roce 2005 byla ukončena vojenská základní služba. Armáda se tedy zprofesionalizovala a postupně i výrazně zmenšila [18].

Aktivní záloha je součástí ozbrojených sil České republiky a je určená k doplňování ozbrojených sil České republiky. Příslušníci aktivní zálohy se věnují svým civilním kariérám a k tomu však navíc v průběhu roku několik týdnů cvičí jako vojáci. Připravují se tedy na úkoly ozbrojených sil formou vojenských cvičení. Aktivní zálohy jsou dle potřeby a na základě rozhodnutí vlády o nasazování k obraně území státu. Vojáka v záloze lze povolát ke službě v operačním nasazení na území České republiky, vyžadují – li to záchranné práce při živelních pohromách nebo jiných závažných situacích a to maximálně 30 dní v roce. Voják v záloze může také vykonávat službu v zahraničí, pokud s tím souhlasí. Mezi typické úkoly aktivní zálohy je pomoc při živelních pohromách a při ostraze objektů, které jsou důležité pro obranu státu v případě zhoršení bezpečnostní situace. Aktivní zálohy se tedy úspěšně zúčastňují pomoci při povodních. Vojákově v záloze poté náleží odměna a odpovídající služebné a jeho zaměstnavateli finanční kompenzace. [19,20]

## **2.9 Psychický vývoj dětí mladšího školního věku**

### **Psychický vývoj**

Psychický vývoj je proces vzniku, rozvoje a zákonitých proměn psychických procesů a vlastností, jejich diferenciaci a integraci, která se projeví v rámci celé osobnosti. Psychický vývoj zahrnuje mnoho změn. Tyto změny jsou jak kvalitativní, tak kvantitativní, nárůst i úbytek různých funkcí, které se mohou rozvíjet plynule, ale také formou vývojových skoků. Psychický vývoj je ovlivňován některými faktory. Tyto faktory nemusí být vždy stejně významné. „*Psychický vývoj závisí na individuálně specifické interakci vrozených dispozic a komplexu různých vlivů prostředí*“ [21, str. 12]. Mezi tyto faktory můžeme řadit dědičnost a vliv prostředí [21].

### **Školní zralost a připravenost**

Co se týče doby nástupu do školy, tak ta nebyla stanovena náhodně. Právě ve věku 6 – 7 let, což je nástup dětí do školy, dochází k různým vývojovým změnám a většina z nich je pro úspěšné zvládnutí školních požadavků velmi důležitá. Proto se také můžeme setkat s odklady školní docházky, jelikož dítě nemusí tyto požadavky splňovat, a tudíž není zralé pro nástup do školy [21].

### **Školní zralost**

Dosažením úrovně znalosti je tedy jedním z předpokladů k úspěšnému zvládnutí role školáka. Zrání dítěte, především jeho centrální nervové soustavy (dále jen CNS), se projeví celkovou změnou reaktivity, zlepšením regulačních kompetencí, zvýšením emoční stability a odolnosti vůči zátěži. Jde o regulaci chování a emocí, ale také k regulaci pozornosti na určitou činnost, kdy malé děti jsou často roztěkané a nedokážou vydržet na jednom místě nebo se delší dobu soustředit na jednu činnost. Děti, které nejsou dostatečně zralé, jsou velmi často více podrážděné, emočně labilnější, hůře se soustředí, bývají rychleji unavené. Tyto faktory jim poté znesnadňují adaptaci na školu a na požadavky, které na ně škola má. Vyzrálé děti jsou schopny dodržovat určitý režim, a proto jsou pro ně požadavky školy zvládnutelnější, kdežto nevyzrálé děti jsou vyčerpané [21].

Zrání CNS také pozitivně ovlivňuje lateralizaci ruky, rozvoj motorické i senzomotorické koordinace a manuální zručnost. Důležité je pro zvládnutí školy také celková úroveň motorického vývoje, kdy jakákoliv nápadnější neobratnost dítě sociálně znevýhodňuje, ať už výkonově nebo sociálně. Nešikovnost je z hlediska dítěte počáteční problém a rizikovým faktorem hlavně v počáteční výuce, kdy dítěti nejde psát, hůře kreslí a podobně. Toto se také může projevit při mluvení, kdy děti nejsou schopny správně vyslovovat všechny hlásky [21].

### **Školní připravenost**

Míru zvládnutí role školáka ovlivňuje mnoho faktorů. Tyto faktory jsou postoj a kompetence, které závisí na sociální zkušenosti. Dále jde o postoj ke škole a o hodnotu, jakou rodina přičítá školnímu vzdělání, důležité je také úroveň sociální připravenosti dítěte, jeho sociální dovednosti, které škola považuje za samozřejmé a od žáků je vyžaduje. Sociální kompetence můžeme vysvětlit jako schopnost dítěte navazovat a udržovat přijatelné vztahy s lidmi, s dospělými, vrstevníky, a chovat se podle stanovených pravidel. Pokud by tyto kompetence dítěti chyběly, může to představovat určitý problém. Důležitý je přístup rodiny ke vzdělávání, jelikož dítě, které vidí, že rodina nedává dostatečný důraz na vzdělávání, není motivované k práci a k učení, protože vidí, že vzdělání rodina nepovažuje za důležité [21].

## **2.10 Psychický vývoj dětí středního školního věku**

Střední školní věk dítěte začíná okolo 11 - 12 roku, kdy dítě přechází na druhý stupeň základní školy. Děti se diferencují a jejich pohled na školu se mění. Dívky začíná bavit například vlastivěda a matematika, ale začíná jim vadit ranní vstávání a nemají například rády některé učitele, protože jsou nespravedliví. Chlapci zase mají rádi tělesnou výchovu, ale bojí se, že dostanou pětku z písemky. Postoj ke škole mění mnoho různých faktorů [21].

Jedním z faktorů je rozvoj kognitivních schopností, který se projeví přesnějším odhadem, větší kritičností a přiměřenější sebehodnocení. Děti se v tomto věku začínají porovnávat s ostatními spolužáky. Začínají si uvědomovat, jak jejich chování se jeví k jiným lidem a také k učitelům a také podle jakého kritéria posuzuje výkony i chování [21].

Dalším faktorem je vliv zkušeností. Výsledky školní docházky v prvních letech školní docházky vedou k vymezení osobního standardu v prospěchu i chování. Prostor pro změnu je čím dál menší, protože dítě středního věku akceptuje určitou variantu a chová se podle toho. Nálepku, kterou školák získá, mu nejčastěji vydrží i v dalších letech, to znamená jak pohled učitele na žáka, tak jeho vrstevníků a spolužáků. V tomto období se také mění postoj i vztah k učiteli. V tomto období je učitel akceptován jako autorita, od které nelze očekávat osobní vztah a dítě středního věku si to uvědomuje a chápe to. Dále si také uvědomuje, že ze strany učitele mu nebudou poskytována privilegia, ale také, že proti němu nebude ani negativně zaměřen. Děti středního věku tedy kladou důraz na spravedlnost, kterou chápou jako respektování daných pravidel za všech okolností a pro všechny stejně. V tomto věku také dochází ke stále větší diferenciaci výkonu jednotlivých žáků a děti si uvědomují, že všichni nemají stejné schopnosti. Je pro ně však také těžké pochopit proč žák, který se velmi snažil, dostal lepší známku, i když jeho výkon nebyl tak dobrý. Také se mění oblast jeho komunikace, podle toho, jestli se dítě nachází mezi vrstevníky nebo mezi dospělými nebo ve škole či doma. Školáci jsou schopni přecházet ze slangu do zdvořilé řeči podle toho, jestli komunikují se spolužáky nebo s učiteli [21].

Děti tohoto věku potřebují kontakt a přijetí vrstevnickou skupinou. Toto je jednou z nejvýznamnějších potřeb dětí školního věku. Aby dítě však bylo přijato vrstevnickou skupinou, musí přijmout určitá pravidla, která v ní platí. Skupina je místem sdílení určitých životních situací, ale také generačního stylu ideálů, hodnot a způsobu řešení problémů. Zařazení se do určité „party“ vyžaduje přizpůsobení, což ne vždy je pozitivní. Děti v tomto věku zkouší a objevují nové věci a děti, které chtějí zapadnout, poté dělají to, co oni a můžou začít s kouřením nebo požívat alkohol jen proto, aby zapadly. Skupiny dětí se většinou utvářejí na základě společného zájmu jako je například sportovní klub nebo taneční skupina, nebo vzájemného kontaktu v rámci školní třídy a okruhu bydliště. Zkušenost s různými kamarádky vztahy slouží jako nezbytný předpoklad pro pozdější hlubší rozvoj přátelství nebo intimních vztahů v adolescenci. Způsob, jakým je dítě zvládne, je důležitým nejenom pro uspokojivé prožití aktuálního období, ale ovlivní i jeho budoucí strategie chování a kvalitu neformálních vztahů. Dítě středního věku potřebuje být přijímáno vrstevníky, ale i dospělými. Dítě získává v tomto období mnoho zkušeností jak mezi vrstevníky, tak mezi sourozenci, ale také ve světě dospělých, tyto zkušenosti jsou pro něj do budoucna velmi důležité. Postupem času se děti odpoutávají od rodičů a vrstevníci pro ně začínají být důležitější, aby nakonec rodiče v budoucnu nahradili.

Vrstevníci uspokojují mnohé potřeby jako je potřeba citové jistoty a bezpečí, potřebu učení nebo potřebu sebeuplatnění [21].

## 2.11 Historie Branné výchovy

Branná výchova byla poprvé, ale neúspěšně zavedena na přelomu 19. a 20. století, pravděpodobně proto, že císař František Josef byl velkým milovníkem armády a měl pocit, že studenti obzvláště na gymnáziích by měli být nějakým způsobem předpřipraveni na vojenskou službu. Tento pokus o zavedení branné výchovy byl však zcela neúspěšný. Poté byla branná výchova zavedena v době první světové války, kdy děti z vyšších ročníků gymnázií a středních škol byly odváděny na vojnu, tudíž už v téhle době můžeme mluvit o zavedení branné výchovy, kdy tenkrát se toto nazývalo junobrana. V této době se studenti učili číst mapu nebo dělali různá cvičení. Po první světové válce bylo téma branná výchova tabu, až kolem třicátých let, kdy začalo politicky přituhovat, můžeme opět mluvit o branné výchově. V roce 1937 byl vydán zákon o branné výchově, kdy pro občany byla branná výchova povinná. Branný výcvik byl povinný pro chlapce, starší sedmnácti let. Branná výchova byla zapojována do běžných předmětů, kdy například v dějepise se vyučovaly dějiny vojenství, v zeměpise se poté učilo orientaci v přírodě a terénu a další. V dobách socialismu, a zvláště v dobách studené války se branná výchova opět objevuje. Tehdy se branná výchova zaměřovala na různé jaderné či chemické útoky. V této době si většina pamětníků může vzpomenout na cvičení v maskách, kdy si studenti zkoušeli masky a dělali se běhy v maskách, měření velikosti obličejů na plynové masky. Většinou tato cvičení probíhala dvakrát ročně. V metodikách se poté objevovaly zásady první pomoci, orientace v terénu, orientace v mapách. Objevovaly se také zmínky, že by branná výchova měla být více přenesena do tělesné výchovy, kdy by děti měly být schopné ujít větší vzdálenosti. Po roce 1989 byla branná výchova opuštěna, a to také z důvodu, že je to velmi nákladné a velmi pracné, poskytovat všem masky, evidovat je a tak dále [22].

Branná výchova byla součástí komunistické výchovy. Branná výchova se podílela na všestranném rozvoji osobnosti žáků na školách, uvědomělých aktivních budovatelů a obránců tehdejšího socialismu. Branná výchova byla výrazem jednoty školské a branné politiky komunistické strany a československého státu v období budování rozvinuté socialistické společnosti. Branná výchova vedla k rozvíjení uvědomělého aktivního vztahu mládeže k obraně a prohloubení branného vzdělání. Cílem branné výchovy bylo vštípit žákům na školách pocit osobní odpovědnosti za obranu ČSSR. Úkolem byla poskytnout

žákům základní vědomosti a dovednosti, které je potřebné jak pro vlastní ochranu, tak pro ochranu spoluobčanů. Výuka branné výchovy v tehdejší době byla rozdělena do několika věkových kategorií, kdy se s brannou výchovou mohlo začínat již v mateřských školách. Pro brannou výchovu bylo napsáno několik učebnic, které jsou rozdělené jak podle věkových kategorií, tak podle typu škol. Mezi tyto učebnice patří například Branná výchova – učebnice pro střední zdravotnické školy nebo Branná výchova na škole národní a další. Branná výchova byla rozdělena do několika předmětů, kdy se například v zeměpise učila orientace v přírodě nebo čtení mapy. Na tělesné výchově se poté učily základní povely jako „Zastavit – stát!“, „Plný krok!“ a tak podobně. Dále také ve výuce byl zařazen odhad času, signalizace, náčrt map, krytí, plížení odhad vzdálenosti a další. V učebnicích můžeme nalézt cvičení nebo hry, se kterými se tyto dovednosti mohou učit. Důležitou součástí branné výchovy bylo také poskytování první pomoci. Vzdělávání tedy neprobíhalo pouze teoreticky, ale hlavně také prakticky, kdy si žáci vše zkoušeli, běhali s ochrannými maskami a zkoušeli přípravu na atomový výbuch nebo například evakuaci školy a podobně. Některé učebnice jsou však uspořádány tak, že jsou určeny pouze do předmětu tělesná výchova a občanská nauka. Kdy při občanské nauce byly sděleny teoretické základy a na tělesné výchově se příslušná látka probírala prakticky [23].

Branná výchova měla svůj zákon, který je z roku 1973 a to zákon č. 73/1973 Sb., Zákon o branné výchově. Tento zákon měl zajišťovat spolehlivou obranu Československé socialistické republiky pod vedením Komunistické strany Československa trvalým úkolem celé společnosti, ozbrojených sil, státních, hospodářských a společenských orgánů a organizací, všeho lidu. Prohlubování branné výchovy na vyhraněně třídních a internacionálních základech, posilování jednoty ozbrojených sil a lidu tak, aby obrana socialistické vlasti a socialismu byla vrcholnou povinností a věcí cti každého občana, je důležitým úkolem branné politiky státu. Účelem tohoto zákona bylo stanovení cíle, obsah a rozsah branné výchovy způsobem jejího řízení, práva a povinnosti orgánů, organizací a účastníků branné výchovy [24].



### 3 CÍL PRÁCE

Cílem mé práce je porovnat vědomosti dětí na prvním a druhém stupni základní školy před a po absolvování „Branných dnů“.

Dílčí úkoly jsme si poté stanovili tři. První dílčím úkolem jsme si stanovili zjistit, jaký praktický význam mají Branné dny pro děti na základních školách. Dále napsat příručku pro učitele základních škol s názvem „Branné dny na ZŠ“ a jako poslední dílčí úkol vypracovat kartu pro děti základních škol.

## 4 METODIKA

Pro potřeby zpracování bakalářské práce jsme zvolili metodiku testového šetření. Testové šetření se zaměřuje na zjišťování vědomostí u určitých skupin osob. Jeho začátky sahají do 2. poloviny 19. století. V tomto období se začaly objevovat první písemné zkoušky. Kvalitní testové šetření je jednou z možností, jak ověřit kvalitu a průběh výuky a jakých výsledků žáci dosahují. Testy se rozlišují podle toho, jaké informace můžeme jejich prostřednictvím získat [26].

Pro testové šetření jsme vytvořili dva testy o dvanácti otázkách pro děti 1. a 2. stupně základní školy. Otázky pro tyto testy byly vybrány z jednotlivých témat. Tato témata byla POKOS, zdravotní výchova, chemická ochrana a evakuace. Testy byly pro jednotlivé stupně rozdílné a uzpůsobené svojí obtížností. První testy byly rozdány s předstihem týdne před absolvováním branného dne a druhé testy byly rozdány týden po absolvování branného dne.

### **Projekt Branný den**

Projekt Branný den se v České republice pomalu rozšiřuje a jeho cílem je částečně vrátit určitý způsob branné výchovy, jak ho můžeme znát z historie. Samozřejmě to není to samé, jako tomu bylo v minulosti. Uskutečňováním branných dnů se začíná zabývat více lidí, a i já jsem se mohla v rámci praxe stát součástí tohoto projektu. Po zkušenosti s tímto projektem, který se mi velmi líbil a přišel mi zajímavý, jsem se rozhodla na toto téma psát i svou bakalářskou práci. Projekt je založený na tom, aby byly dětem sděleny informace, které by se jim mohly hodit při určitých situacích, aby se děti naučily, jak se v daných situacích zachovat. Inspirovala jsem se tedy projektem, kterého jsem se zúčastnila v rámci praxe a naplánovala své vlastní Branné dny na Základní škole a Základní umělecké škole ve Rtyni v Podkrkonoší. Branné dny byly založeny na absolvování čtyř stanovišť, které byly z půlky teoretické a z půlky praktické. Tato stanoviště byla zdravotní výchova, chemická ochrana, evakuace a POKOS.

První stanoviště byla zdravotní výchova. Zde se děti ze základní školy nejdříve dozvěděly, jak mají poskytnout první pomoc a jak zachránit někomu život. Nejdříve jsme si povídali, jak je poskytnutí první pomoci důležité a jaké následky mohou nastat, pokud bychom první pomoc neposkytli. Dále jsme se zaměřili na to, kam mají volat, pokud se stanou svědky

nějaké nehody nebo budou potřebovat přivolat pomoc, a jak by tedy měl vypadat hovor na tísňovou linku 155 popřípadě na 112. V rámci teorie volání na linku 155 jsme si také řekli, jak se orientujeme v prostoru a jak můžeme zjistit, kde se zrovna nacházíme, i když nevíme, kde jsme. Na zdravotědu by bylo potřebné mnohem více času, aby byla dětem sdělena alespoň většina informací, ale takový prostor nebyl možný, tak jsme se zaměřili hlavně na kardiopulmonální resuscitaci a její provedení. Řekli jsme si tedy, co to je kardiopulmonální resuscitace, a jak by měla správně vypadat. Také jsme zmínili, kdy by se resuscitace měla ukončovat, a jak je důležité dbát hlavně na svoji bezpečnost. Po této teoretické části jsme měli pro děti připravenou tzv. resuscitační Andulu, aby si děti mohly vyzkoušet resuscitaci. Při praktické části jsme děti vedli ke správnému provedení, a radili, jak by to mohli dělat lépe a efektivněji.

Další stanoviště byla chemická ochrana. Na tomto stanovišti jsme uvedli některé látky, se kterými se mohou děti běžně potkat například v domácnosti. Diskutovali jsme, zda jsou tyto látky nebezpečné, nebo na co se používají. Jako příklad jsme uvedli prostředek - Savo, kdy jsme na kusu látky ukázali, jak Savo na látku působí. Také jsme zmínili zásady manipulace s těmito látkami. Dále jsme si uvedli, jak se přistupovalo k chemickým látkám například za první světové války, kdy stát byl na použití těchto látek připraven mnohem lépe než nyní a také z jakého důvodu. Poté jsme si uvedli, co to je improvizovaná ochrana, a také jak vypadá ochranná maska a k čemu slouží. Na závěr jsme si uvedli některé piktogramy a značení nebezpečnosti látek, k čemu slouží a jak vypadají. V praktické části si děti mohly vyzkoušet masku, a jaký je v ní pohyb. Mohly se proběhnout, či si udělat pár dřepů, aby si vyzkoušely, jak se v masce dýchá při fyzické námaze.

Poté jsme se přesunuli na evakuaci, kde jsme si řekli, co to evakuace vůbec je, a kdy se provádí nebo například, jak zjistíme, že se máme evakuovat. V rámci tohoto stanoviště jsme si také uvedli, jaký je rozdíl mezi jednotlivými výstražnými signály a podle jakého z nich právě poznáme, že se máme evakuovat. V rámci tohoto stanoviště jsme si uvedli, jak by měla vypadat evakuace ve škole, a hlavně evakuace z domova. Stanovili jsme si hlavní zásady evakuace, jak ve škole, tak doma. Co je pro nás důležité udělat, než opustíme byt, jakými pokyny se máme řídit, kam se máme dostavit nebo, že je potřebné pomoc i sousedům a ostatním. Dále také jak by se měly chovat děti, ale i jejich rodiče, že by například měli svým dětem dát cedulku se jménem a adresou do kapsy nebo, že při opuštění bytu by měli označit byt s odkazem, kam se evakovali. Na závěr teoretické části

jsme si řekli, co to je evakuační zavazadlo a co by mělo přibližně obsahovat a k čemu je dobré. Poté jsme se přesunuli k praktické části, kde si děti zkusily zabalit své evakuační zavazadlo. Připravili jsme pro ně kufřík, ve kterém bylo množství věcí, jak potřebných, tak nepotřebných, do evakuačního zavazadla. Děti jednotlivě chodily a vždy si vybraly jednu věc, kterou ukázaly ostatním a řekly, zda by si tuto věc do evakuačního zavazadla zabalily, či ne a z jakého důvodu by si ji zabalily nebo ne. Po zdůvodnění jsme jim řekli, zda se rozhodly správně nebo ne, a proč by tam tento předmět měl být nebo ne.

Posledním stanovištěm byl POKOS. POKOS je zkratka pro přípravu obyvatel k obraně státu, což bylo hned na úvod této části ujasněno. Toto stanoviště bylo také velmi časově náročné, jelikož v teoretické části bylo potřeba sdělit mnoho informací. Na tomto stanovišti se děti dozvěděly základní informace o historii naší armády. Například vznik armády, k čemu v té době sloužila, a jak se vyvíjela. Také se zde dozvěděli, kdy vznikla Česká republika nebo kdy se Česká republika přidala do organizací jako je NATO nebo EU. Poté jsme se přesunuli ke struktuře, kdy jsme uvedli, jak se dělí AČR nebo kdo je vrchním velitelem AČR a k čemu vlastně armáda slouží. Poté jsme se přesunuli k části, která se zabývala úkoly AČR. Přiblížili jsme dětem, jaké hlavní úkoly má AČR, jak působí v různých organizacích jako například NATO, ale také AČR jako součást integrovaného systému. Tomuto úseku se věnovala poměrně velká pozornost, jelikož to děti velmi zajímalo a mnoho z nich ani nevědělo, že AČR působí s IZS. Uvedli jsme tedy jak, AČR pomáhá IZS a také, jak je využívána při povodních. Jaké činnosti může AČR provádět nebo jaké síly a prostředky může poskytovat. Dále jsme se přesunuli k výcviku příslušníků AČR, jak by měl výcvik vypadat, jak by měl probíhat, a také kde probíhá. Poté jsme také zmínili, co to jsou vojenské újezdy a udali příklad, kde se nachází. V závěru teoretické části jsme řekli, co znamená pojem aktivní záloha, a co lidé v aktivních zálohách mohou dělat v rámci AČR. Na konec této části jsme si řekli a ukázali, jak by měl vypadat voják 21. století. V praktické části byla pro děti připravena dráha složená z různých překážek. Děti se oblékly do maskáčového oblečení, nasadily si helmu a tuto dráhu proběhly. Na konci dráhy byl hod granátem na cíl ze zákopu. Před absolvováním dráhy bylo také dětem vysvětleno, jak by se granátem mělo házet, a jak by to mělo vypadat při hodu ze zákopu.

Všechna čtyři stanoviště byla rozdělena na teoretickou a praktickou část. Tato stanoviště nebyla založena pouze na výkladu z naší strany, ale byla koncipována jako spolupráce s dětmi, kdy jsme výklad pojali formou otázek a odpovědí. Nějaké informace

jsme řekli, ale většinou jsme se děti ptali, jak si myslí, že by to mohlo být, nebo zda je to správně či ne. Stanoviště také byla uzpůsobena tomu, jak byly děti staré, kdy prvnímu stupni jsme se snažili dát větší prostor pro část praktickou, a to i z toho důvodu, že některé věci se ve škole ještě neučily nebo by neudržely tak dlouho pozornost. U starších dětí jsme dali větší prostor teoretické části, protože děti některé informace již slyšely nebo se je učily ve škole a při části praktické se objevoval ostych. Také jsme výklad uzpůsobovali zájmu dětí, když jsme se například dostali k nějaké otázce, která je zajímala, věnovali jsme jí větší pozornost a diskutovali jsme o ní déle.

Děti byly rozděleny do dvou skupin s počtem 43 dětí. První skupina dětí byla ze 4. a 5. třídy tudíž z 1. stupně a druhá skupina byla složena z žáků 7. a 8. třídy, tudíž stupeň druhý.

### **Základní škola Rtně v Podkrkonoší**

Celým názvem Základní škola a Základní umělecká škola Rtně v Podkrkonoší je plně organizovaná škola od 1. do 9. třídy, kdy součástí je umělecká škola s oborem hudebním a výtvarným a také školní družina a jídelna. Škola má dvě budovy. První budova s označením „Stará škola“ je navštěvována žáky první a druhé třídy a do druhé budovy s označením „Nová škola“ dochází žáci z třetích až devátých tříd. Základní škola má přibližně 250 žáků.

Stará škola ve Rtni v Podkrkonoší stála na místě předhusitské fary pod kostelem svatého Jana Křtitele. Během husitských válek byla škola poničena a nemohla dále sloužit k těmto účelům. Proto bylo vyučování přesunuto do privátních chalup, a to až do roku 1719. Po tomto roce nechala náhodská vrchnost postavit školu novou, která sloužila k výuce až do roku 1875. V tomto roce ji však vystřídala nová budova obecné školy, kde řádné zahájení vyučování proběhlo 1. října 1875, jelikož počet žáků neustále rostl, bylo v 90. letech 19. století přistavěno ještě jedno patro a již v roce 1907 se zde vyučovalo v sedmi třídách. Poté také byla otevřena pokračovací škola pro učeďníky a později také byla zřízená chlapecká Měšťanská škola ve Rtni v Podkrkonoší. Roku 1910 došlo k otevření hospodářské lidové školy. V prostoru mezi obecnou školou a školou měšťanskou byla postavena tělocvična. Roku 1945 byly části obecné školy a celá měšťanská škola zabraná pro pobočku výcvikového centra SS v Úpici. Později byla zabrána celá budova školy pro ubytování německých civilistů, kteří prchali ze Slezska před Rudou armádou. Od roku

1945 se tedy vyučovalo v místních hostincích. Po odeznění války se začalo s pravidelným vyučováním a budova obecné školy sloužila ke vzdělávání rtyňské mládeže až do roku 1963. V roce 1988 musela být budova obecné školy zbořena z důvodu špatného technického stavu. V bývalé měšťanské škole jsou nyní dva první ročníky základní školy, dvě oddělení školní družiny a knihovna. V září roku 1963 byla slavnostně předána do provozu nová školní budova, která obsahuje 14 tříd, tělocvičnu a školní jídelnu. Od 1. září 1996 je také součástí školy základní umělecká škola [22].



*Obrázek 4 - Branný den [27]*

## 5 VÝSLEDKY

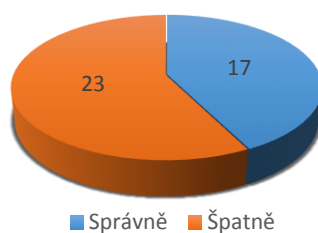
Samotná akce s názvem „Branný den“ probíhala druhý týden v září. Děti ze základní školy se seskupily před školou ve Rtyni v Podkrkonoší, kde byly rozděleny do dvou skupin. Následně jim bylo přiblíženo, o jakou akci se jedná, a poté byly vyslány na jednotlivá stanoviště. Stanoviště byla čtyři, kdy dvě jsem zabezpečovala já a druhé dvě spolužačka Anna Bowers. Stanoviště byla: POKOS, zdravotní výchova, chemická ochrana a evakuace. POKOS a evakuaci jsem organizovala já a zdravotní výchovu a chemickou ochranu Anna Bowers. Skupiny absolvovaly tedy dvě stanoviště u jedné osoby a následně se přemístily. Jedno stanoviště trvalo přibližně 40 minut, tedy jako jedna vyučovací hodina. Každé stanoviště je rozděleno na teoretickou část, kde se děti dozvěděly některé informace o daném tématu a poté pokračovala praktická část, kde si děti mohly vyzkoušet jednotlivé činnosti jako resuscitaci, zabalení evakuačního zavazadla, zkoušku chemické masky nebo hru na vojáky. Akce trvala přibližně čtyři hodiny.

Jako výsledné opatření byla zpracována příručka pro učitele základních škol a karta pro děti základních škol. V těchto opatřeních jsou shrnuty nejdůležitější informace z Branných dnů, které by měli učitelé i děti znát.

V praktické části jsme chtěli zjistit, jaký je rozdíl znalostí žáků před Branným dnem a po absolvování Branného dne a zda má tento projekt pro děti základních škol význam. Znalosti žáků byly zjišťovány pomocí testového šetření, kdy první testy byly rozdány před Branným dnem a druhé testové šetření po absolvování Branného dne přibližně v týdenních intervalech. Branné dny absolvovaly děti základní školy Rtyně v Podkrkonoší. Děti byly ve dvou skupinách, z prvního stupně a z druhého stupně, a to v přibližném počtu 43 dětí z jednoho stupně. Data budou zpracovány pomocí grafů. V grafech bude znázorněn počet správných odpovědí a počet nesprávných odpovědí. Veškeré grafy budou poté popsány. Testové šetření bylo složeno z dvanácti otázek. V testovém šetření pro první stupeň a druhý stupeň byly otázky rozdílné, jelikož i výklad se podle stupně upravoval. Žáci měli většinou na výběr ze tří odpovědí, kdy vždy byla pouze jedna správná odpověď. U některých otázek bylo na výběr pouze z odpovědí ANO či NE. Otázky byly ze základních témat, která se na Branném dnu přednášela. Tato témata byla evakuace, chemická ochrana, POKOS a zdravotní výchova.

## Skupina dětí z 1. stupně ZŠ

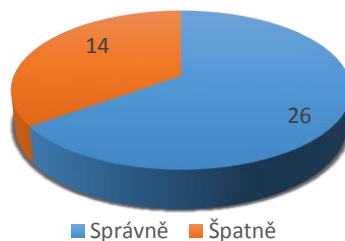
Jaký poměr je u  
dospělých osob při  
provádění  
resuscitaci?



Obrázek 5 - Otázka č. 1 PŘED

Před účastí na Branném dnu na tuto otázku děti odpověděly správně v 17 případech a špatně v 23 případech.

Jaký poměr je u  
dospělých osob při  
provádění  
resuscitace?



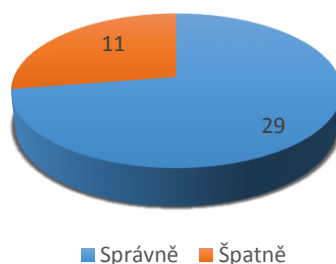
Obrázek 6 - Otázka č. 1 PO

Po absolvování Branného dne děti odpověděly v 26 případech správně a ve 14 špatně.

Na otázku: „Jaký poměr je u dospělých osob při provádění resuscitace?“ odpovědělo po absolvování Branných dnů 26 dětí správně oproti 17 dětí před Branným dnem. Správná odpověď na tuto otázku byla poměr 30:2.



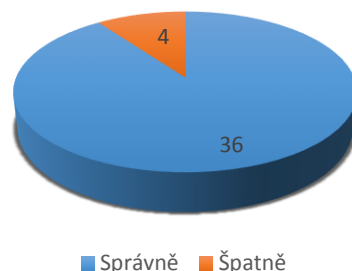
### Jaká tísňová čísla jsou uvedena správně?



Obrázek 7 - Otázka č. 2 PŘED

Na tuto otázku před účastí na Branných dnech správně odpovědělo 29 dětí a 11 odpovědělo špatně.

### Jaká tísňová čísla jsou uvedena správně?

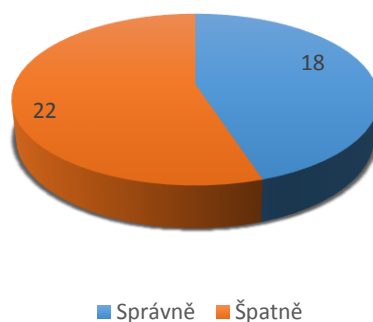


Obrázek 8 - Otázka č. 2 PO

Po absolvování Branného dne poté odpovědělo na tuto otázku 36 správně a pouze 4 špatně.

Na otázku „Jaká tísňová čísla jsou uvedena správně?“, po absolvování Branného dne odpověděly téměř všechny děti správně. V této otázce měly děti uvedena tísňová čísla a k nim přiřazené jednotlivé složky IZS, kdy v nesprávných odpovědích měly k číslům uvedena nesprávné složky IZS. Správná odpověď byla 155 zdravotnická záchranná služba, 156 Městská Policie, 150 Hasičský záchranný sbor ČR a 158 Policie ČR. Dle mého názoru některé děti zmátlo číslo Městské Policie, jelikož děti znají především tři základní čísla.

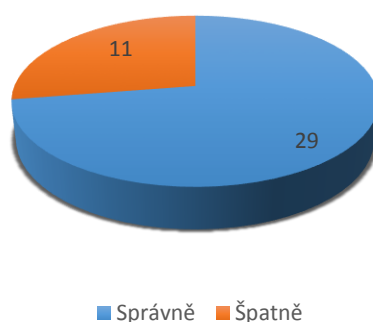
**Je zavolání záchrané služby  
bráno jako poskytnutí první  
pomoci?**



*Obrázek 9 - Otázka č. 3 PŘED*

Na otázku č. 3 před absolvováním branných dnů odpovědělo špatně 22 dětí a 18 dětí odpovědělo správně.

**Je zavolání záchrané služby  
bráno jako poskytnutí první  
pomoci?**

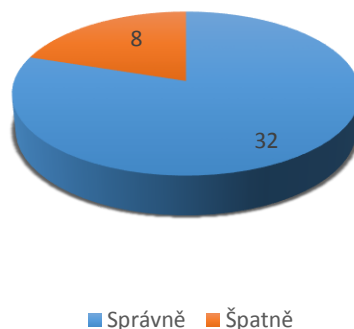


*Obrázek 10 - Otázka č. 3 PO*

Na tuto otázku po účasti na Branných dnech odpovědělo 29 dětí správně a 11 špatně

Otázka č. 3 „Je zavolání záchrané služby bráno jako poskytnutí první pomoci?“  
Po absolvování Branných dnů odpovědělo více dětí správně. Děti měly na výběr odpověď ANO či NE.

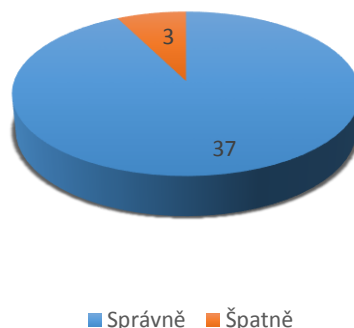
### Co to je evakuace?



Obrázek 11 - Otázka č. 4 PŘED

Tuto otázku zodpovědělo 32 dětí správně před Branným dnem a 8 špatně.

### Co to je evakuace?

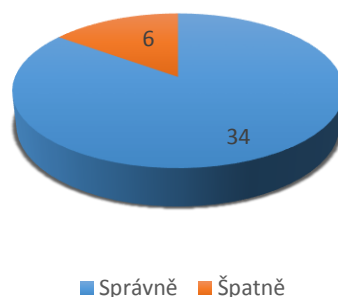


Obrázek 12 - Otázka č. 4 PO

Po Branném dnu správně odpovědělo 37 dětí a pouze 3 děti odpověděly špatně.

Na otázku, „Co to je evakuace?“ po Branném dnu odpovědělo 37 dětí správně, což je téměř většina. Správných odpovědí bylo také dost i před Branným dnem. Myslím si, že množství správných odpovědí bylo ovlivněno i definicemi, které byly uvedeny jako odpověď. Tyto nesprávné definice byly na první pohled nesmyslné a děti tedy ve většině případů zvolily odpověď správnou, kterou byla opuštění obydlí a přemístění na bezpečné místo z důvodu mimořádné události (povodně, požár, únik nebezpečné látky, ...)

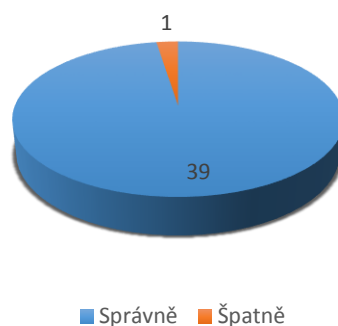
### Co to je evakuační zavazadlo?



Obrázek 13 - Otázka č. 5 PŘED

Na otázku „Co to je evakuační zavazadlo?“ vybralo správnou odpověď 34 dětí a 6 vybralo odpověď špatnou.

### Co to je evakuační zavazadlo?

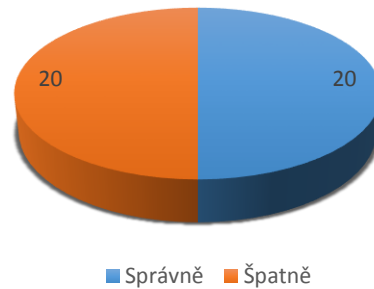


Obrázek 14 - Otázka č. 5 PO

Po absolvování Branného dne poté vybralo správnou odpověď 39 dětí a 1 dítě vybralo odpověď špatnou.

Po absolvování Branného dne zvolilo správnou odpověď 39 dětí ze 40. Správná odpověď byla, zavazadlo, které si zabalíme v případě evakuace. Opět ostatní odpovědi byly na první pohled nesmyslné, jelikož nesprávné odpovědi byly, zavazadlo, které si bereme, když opouštíme byt například, když jedeme do zahraničí a zavazadlo, kde máme schované zásoby po celý rok.

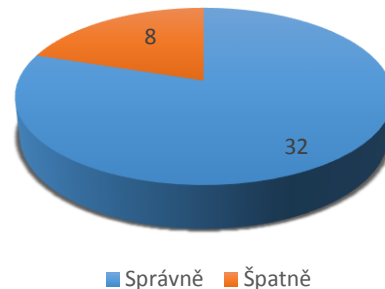
**Který z druhů signálů  
nás upozorní na to, že  
se máme evakuovat?**



Obrázek 15 - Otázka č. 6 PŘED

U této otázky odpověděla před absolvování Branného dnu přesně polovina dětí správně a polovina dětí odpověděla špatně.

**Který z druhů signálu  
nás upozorní na to, že  
se máme evakuovat?**

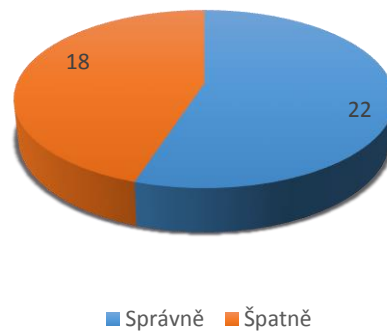


Obrázek 16 - Otázka č. 5 PO

Po absolvování Branného dnu odpovědělo správně 32 dětí a 8 špatně.

Po absolvování Branného dnu bylo více správných odpovědí než před jejím absolvováním. Myslím si, že to mohlo být způsobené, že děti umí pojmenovat pouze signál „Zkouška sirén“, který slyší každou první středu v měsíci. Správnou odpověď, „Všeobecná výstraha“, poté zvolily například děti, které navštěvují dobrovolné hasiče a mají vyšší informovanost o tom, jaké signály jsou.

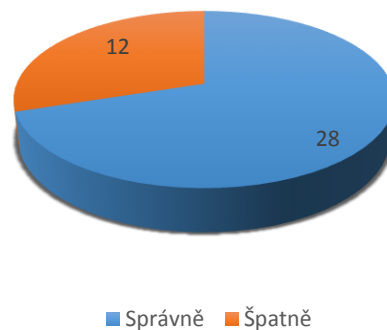
### Jaký je hlavní úkol armády ČR?



Obrázek 17- Otázka č. 7 PŘED

Na otázku č. 7 děti před Branným dnem vybraly ve 22 případech správnou odpověď a v 18 odpověď špatnou.

### Jaký je hlavní úkol armády ČR?

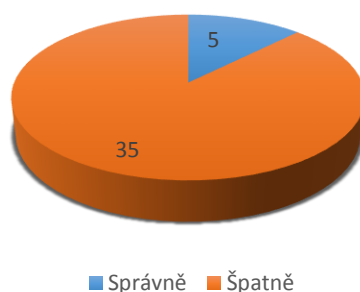


Obrázek 18 - Otázka č. 7 PO

Po účasti na Branném dnu poté správně odpovědělo 28 dětí a 12 odpovědělo špatně.

V této otázce děti volily ze 4 odpovědí. Správná odpověď byla obrana suverenity a územní celistvosti země. Další odpovědi byly poté řešení mimořádných událostí, provádění přehlídek pro obyvatelstvo a ochrana prezidenta. Děti před Branným dnem často volily odpověď ochrana prezidenta.

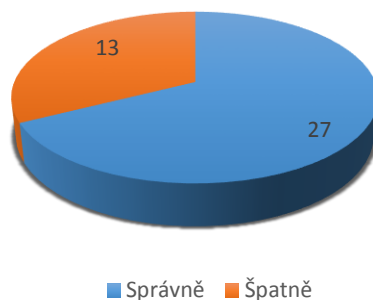
### Kdo je vrchním velitelem ozbrojených sil?



Obrázek 19- Otázka č. 8 PŘED

Na tuto otázku odpověděla téměř většina dětí špatně. Špatně odpovědělo 35 dětí a správně 5 dětí.

### Kdo je vrchním velitelem ozbrojených sil?

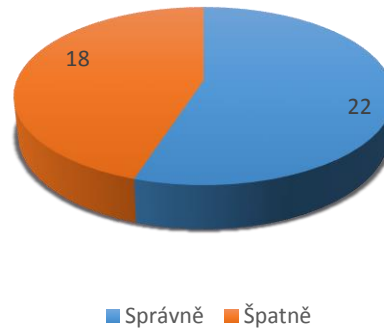


Obrázek 20- Otázka č. 8 PO

Po Branném došlo ke zlepšení odpovědí. Správně odpovědělo 27 dětí a 13 odpovědělo špatně.

U této otázky většina dětí neměla představu, kdo je vrchním velitelem ozbrojených sil. Odpovědi byly prezident ČR, což byla odpověď správná a poté generál armády ČR, velitel armády ČR a ministr obrany: Většina dětí před absolvováním Branného dne odpovědělo, že vrchním velitelem je generál armády ČR.

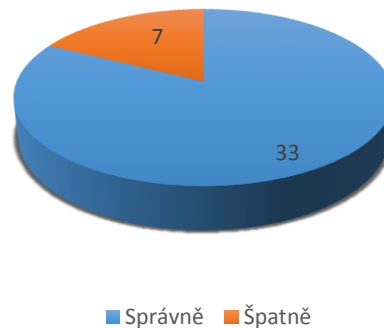
### Jaké složky má armáda ČR?



Obrázek 21- Otázka č. 9 PŘED

Tato otázka se týkala útvarů armády ČR. Před Branným dnem odpovědělo 22 dětí nesprávně a 18 správně.

### Jaké složky má armáda ČR?



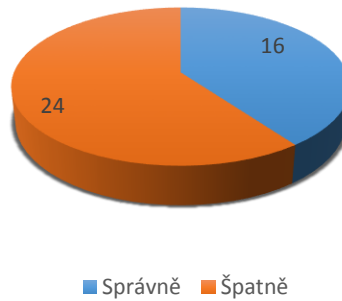
Obrázek 22- Otázka č. 9 PO

Po Branném dnu odpovědělo 33 dětí správně a 7 nesprávně.

Na otázku, „Jaké složky má armáda ČR?“ po Branném dnu odpovědělo 33 dětí správně, a to odpovědí pozemní a vzdušné síly. Z ostatních odpovědí měly možnost vybrat pouze pozemní, pouze vzdušné nebo pozemní, vzdušné a námořnictvo.



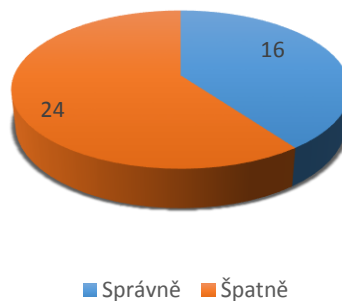
**Ochranná maska patří mezi improvizovanou ochranu?**



Obrázek 23- Otázka č. 10 PŘED

Tuto otázku před Branným dnem zvolila většina dětí špatně. Špatně zvolilo odpověď 24 dětí a správně 16.

**Ochranná maska patří mezi improvizovanou ochranu?**

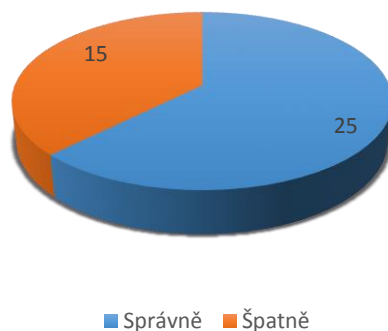


Obrázek 24- Otázka č. 10 PO

Po Branném dnu stav odpovědí zůstal stejný, a to 24 špatných odpovědí a 16 správných

Odpovědi na otázku, „Ochranná maska patří mezi improvizovanou ochranu?“, zůstaly i po absolvování Branného dne na stejném počtu jako před absolvování Branného dne. Děti volily pouze z odpovědi ANO či NE.

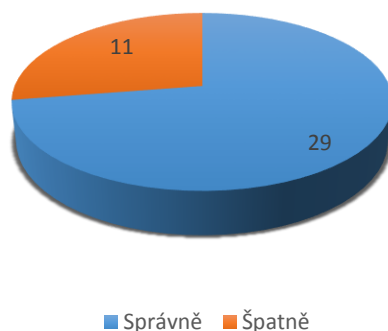
### Kde je na Zemi nejvíce Oxidu uhličitého?



Obrázek 25- Otázka č. 11 PŘED

Na tuto otázku odpovědělo správně 25 dětí a 15 špatně před účastí na Branném dnu.

### Kde je na Zemi nejvíce Oxidu uhličitého?

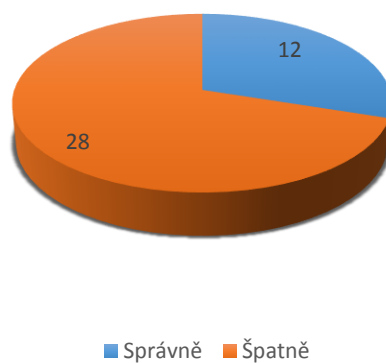


Obrázek 26- Otázka č. 11 PO

Po absolvování Branného dne odpovědělo 29 dětí správně a 11 špatně.

Před i po absolvování Branného dne bylo více správných odpovědí, než těch nesprávných. Myslím si, že na tuto otázku děti odpovídaly ve většině případů správně, protože je toto téma součástí výuky na základní škole v předmětu zeměpis a děti tuto otázku již někdy slyšely.

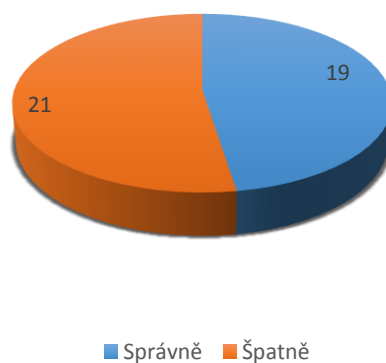
### Tělo masky se dělí na



Obrázek 27- Otázka č. 12 PŘED

Poslední otázka byla zaměřena na ochrannou masku, kdy správně odpovědělo pouze 12 dětí a 28 dětí odpovědělo špatně.

### Tělo masky se dělí na



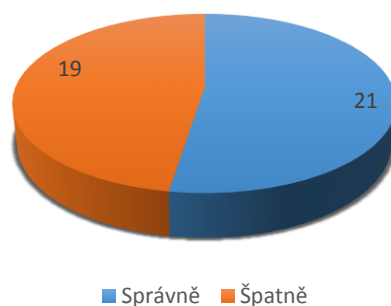
Obrázek 28- Otázka č. 12 PO

Po absolvování Branného dne odpovědělo správně 19 dětí a 21 odpovědělo špatně

U této otázky i po absolvování Branného dne převládaly odpovědi nesprávné. Ačkoliv se počet správných odpovědí alespoň trochu zvedl. Děti měly uvedeny počty částí a také tyto části vypsány.

## Skupina dětí z 2. stupně ZŠ

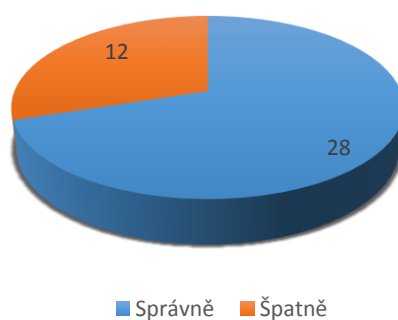
Jaký poměr při resuscitaci je u dospělých osob?



Obrázek 29 - Otázka č. 1 PŘED

U otázky č. 1, odpovědělo 21 dětí správně a 19 špatně pře absolvováním Branného dne.

Jaký poměr při resuscitaci je u dospělých osob?

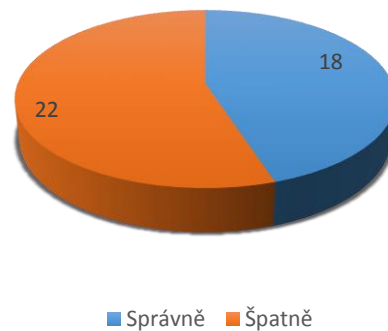


Obrázek 30- Otázka č. 2 PO

Po absolvování Branného dne na otázku č. 1 odpovědělo správně 28 dětí a špatně 12 dětí.

Na otázku č. 1, „Jaký poměr při resuscitaci je u dospělých dětí?“, po absolvování Branného dne odpovědělo 28 dětí správně oproti 19 správných odpovědí před absolvováním Branného dne.

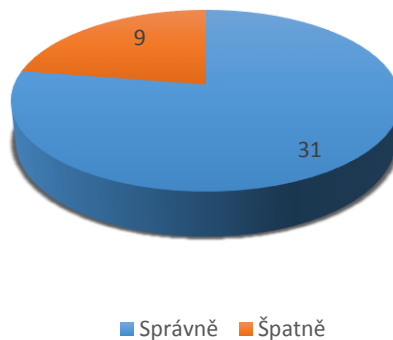
### Jak vypadá signál "Všobecná výstraha"?



Obrázek 31- Otázka č. 2 PŘED

Na tuto otázku před Branným dnem odpovědělo správně 18 dětí a nesprávně 22 dětí.

### Jak vypadá signál "Všeobecná výstraha"?

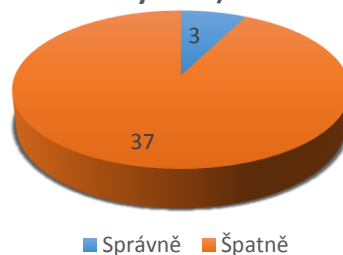


Obrázek 32- Otázka č. 2 PO

Na tuto otázku po účasti na Branném dnu odpovědělo 31 dětí správně a 9 dětí špatně.

Po absolvování Branného dne se správné odpovědi zvýšily z 18 na 31. Z prvního grafu před absolvování Branného dne je patrné, že většina dětí neví, jak tento signál vypadá. Ačkoliv správné odpovědi v mnohých případech byly od dětí, které navštěvují dobrovolné hasiče a o signálech mají větší informovanost než děti, které dobrovolné hasiče nenavštěvují.

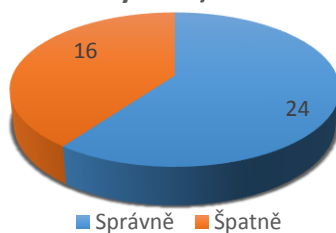
**Jaké složky patří mezi  
základní složky IZS  
(Integrovaný záchranný  
systém)?**



Obrázek 33- Otázka č. 3 PŘED

Na tuto otázku odpověděla většina dětí nesprávně, a to v 37 případech. Správně odpověděly pouze 3 děti.

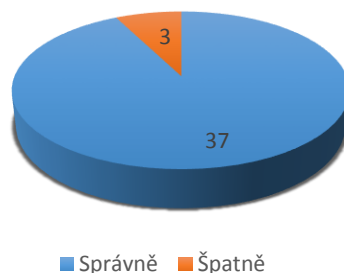
**Jaké složky patří mezi  
základní složky IZS  
(Integrovaný záchranný  
systém)?**



Obrázek 34- Otázka č. 3 PO

Po absolvování Branného dne bylo více správných odpovědí, a to 24 a nesprávných bylo 16. Před absolvováním Branného dne odpověděla téměř většina dětí nesprávně. Děti měly na výběr ze tří odpovědí, kdy správná odpověď byla Policie ČR, zdravotnická záchranná služba, Hasičský záchranný sbor ČR a jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany. U této otázky dle mého názoru zmátlo uvedení jednotek plošného pokrytí, jelikož se na základních školách učí pouze 3 základní složky IZS, a to Policie ČR, zdravotnická záchranná služba a Hasičský záchranný sbor ČR. Po uvedení během Branného dne, již děti měly představu o základních složkách IZS úplnější.

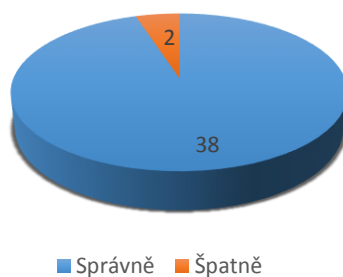
## Co to je evakuace?



Obrázek 35- Otázka č 4 PŘED

Na otázku týkající se evakuace před Branným dnem odpověděly téměř všechny děti správně. Správně odpovědělo 37 dětí a špatně 3 děti.

## Co to je evakuace?

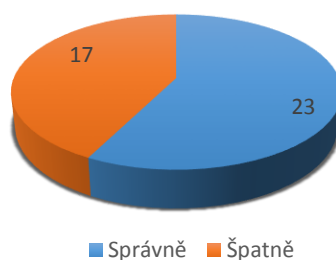


Obrázek 36- Otázka č. 5 PO

Po absolvování Branného dne se počet o jednu správnou odpověď zvedl. Správně odpovědělo 38 dětí a pouze 2 odpověděly nesprávně.

Děti měly na výběr z těchto odpovědí. Ukrytí se v obydlí před mimořádnou událostí (povodně, požár, únik nebezpečné látky, ...), opuštění obydlí a přemístění na bezpečné místo z důvodu mimořádné události, shromáždění v místě mimořádné události. Správná odpověď byla opuštění obydlí. Tato otázka byla poměrně lehká, protože děti mají alespoň malou představu, co evakuace znamená, tudíž už podle prvního slova mohly poznat, která je správná odpověď, a že zbylé odpovědi jsou chybné.

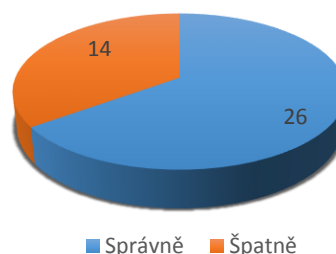
### Kdy vznikla Československá republika?



Obrázek 37- Otázka č. 5 PŘED

Na otázku, „Kdy vznikla Československá republika?“, odpovědělo před Branným dnem 23 dětí správně a 17 špatně.

### Kdy vznikla Československá republika?



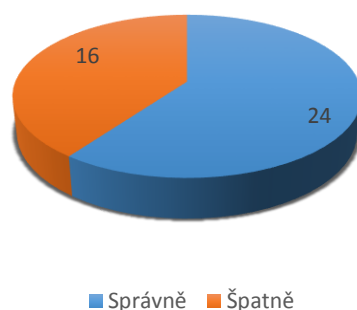
Obrázek 38- Otázka č. 5 PO

Po branném dnu poté počet správných odpovědí stoupl na 26 a špatné odpovědi klesly na počet 14.

Již před absolvováním Branného dne bylo více správných odpovědí. Myslím si, že je to i z toho důvodu, že děti na druhém stupni by tyto údaje již měly znát, jelikož je to součástí výuky předmětu dějepis. Na výběr bylo ze třech odpovědí, kde se vyskytl správný datum 28. 10. 1918 a poté dva nesprávné a to 28. 9. 1918 a 1. 1. 1993. Mnoho dětí si tento datum spletlo se vznikem České republiky, která vznikla 1. 1. 1993. To mohlo být způsobeno nevědomostí, ale také nesprávným přečtením otázky.



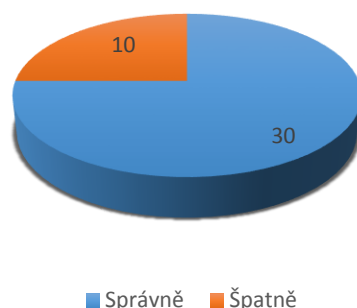
### Kdy vznikla samostatná Česká republika?



Obrázek 39- Otázka č. 6 PŘED

Tato otázka se týkala vzniku České republiky. Na otázku před Branným dnem odpovědělo 24 dětí správně a 16 nesprávně.

### Kdy vznikla samostatná Česká republika?

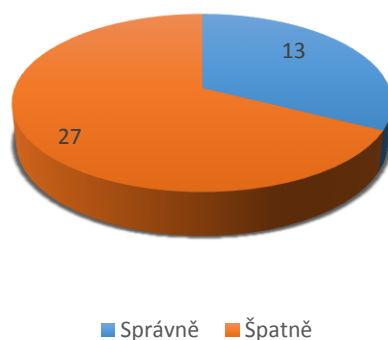


Obrázek 40- Otázka č. 6 PO

Po Branném dnu se počet správných odpovědí na tuto otázku zvedl na 30 správných a počet nesprávných odpovědí poté klesl na 10.

U této otázky byl velký počet správných odpovědí již před absolvováním Branného dne, také zde si myslím, že to je ovlivněno faktem, že se toto téma probírá na hodinách dějepisu. Tato otázka je základním historickým faktem, který by měl znát každý občan ČR, proto jsem čekala vyšší počet správných odpovědí.

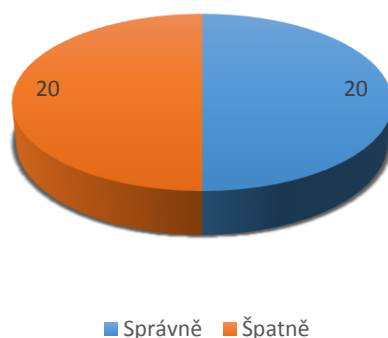
### Do jaké organizace jsme vstoupili v roce 1999?



Obrázek 41- Otázka č. 7 PŘED

Na tuto otázku odpovědělo před účastí na Branném dnu 27 dětí špatně a 13 dětí odpovědělo správně.

### Do jaké organizace jsme vstoupili v roce 1999?

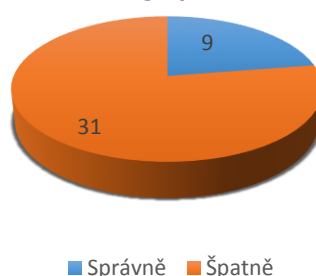


Obrázek 42 - Otázka č. 7 PO

Po účasti na Branném dnu byl počet odpovědí vyrovnaný, a to 20 správných a 20 nesprávných odpovědí.

Na otázku, „Do jaké organizace jsme vstoupili v roce 1999?“, bylo na výběr ze tří možností, a to z EU, NATO a OSN. Správná odpověď byla NATO. Počet odpovědí po Branném dnu se sice zvýšil, ale počet nesprávných odpovědí zůstal stále poměrně vysoký.

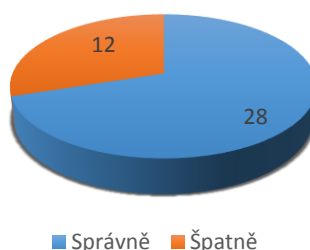
### Kdo je vrchním velitelem ozbrojených sil?



Obrázek 43- Otázka č. 8 PŘED

Před Branným dnem byl vyšší počet nesprávných odpovědí, a to 31 špatných odpovědí a pouze 9 odpovědí správných.

### Kdo je vrchním velitelem ozbrojených sil?

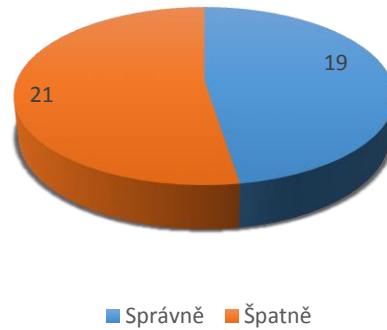


Obrázek 44- Otázka č. 8 PO

Po absolvování Branného dne se počet správných odpovědí zvedl na 28 a nesprávných odpovědí snížil na 12.

Na otázku, „Kdo je vrchním velitelem ozbrojených sil?“, před absolvováním Branného dne byl počet nesprávných odpovědí výrazně vyšší než těch správných. Po účasti na Branném dnu se počet otočil a správných odpovědí bylo více. U této otázky si děti před Branným dnem myslely, že vrchním velitelem ozbrojených sil je generál armády ČR. Proto velký počet dětí tuto odpověď vybral. Na Branném dnu se informace o vrchním veliteli dozvěděly, a proto se odpovědi po Branném dnu změnily.

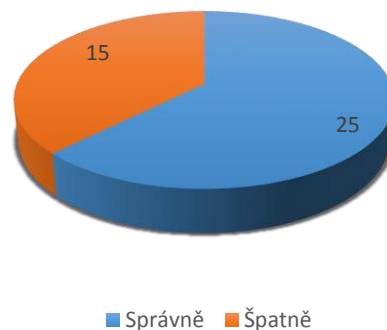
### Jaký je hlavní úkol armády ČR?



Obrázek 45- Otázka č. 9 PŘED

Na otázku č. 9 odpovědělo před branným dnem 21 dětí špatně a 19 správně.

### Jaký je hlavní úkol armády ČR?

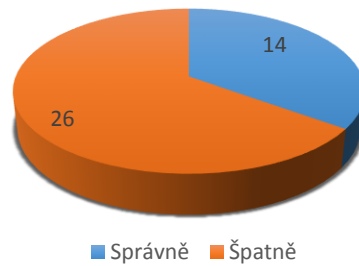


Obrázek 46- Otázka č. 9 PO

Po Branném dnu na otázku č. 9 odpovědělo 15 dětí špatně 25 dětí správně.

U této otázky děti vybíraly ze tří odpovědí. Správná odpověď obrana suverenity a územní celistvosti země. Děti si před Branným dnem myslely, že hlavní úkol armády ČR je ochrana prezidenta, což byla jedna z možných odpovědí, avšak odpověď nesprávná. Před Branným dnem tedy tuto odpověď zvolilo poměrně dost dětí

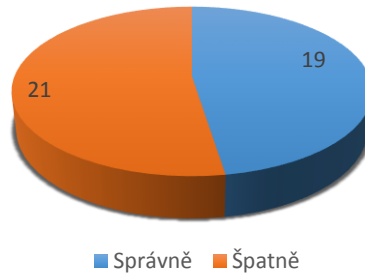
### Ochranná maska patří mezi improvizovanou ochranu



Obrázek 47- Otázka č. 10 PŘED

Na otázku týkající se ochranné masky většina dětí před Branným dnem odpověděla špatně, a to v 26 případech. Správně odpověděla ve 14 případech.

### Ochranná maska patří mezi improvizovanou ochranu

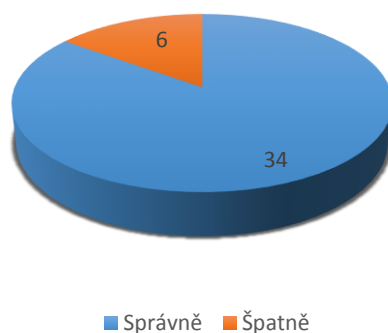


Obrázek 48- Otázka č. 10 PO

PO Branném dnu odpovědělo 21 dětí špatně a 19 správně.

I po absolvování branného dne zůstal počet nesprávných odpovědí větší. Počet správných odpovědí se zvedl, ale pouze o 5 správných odpovědí oproti odpovědím před Branným dnem. Na tuto otázku děti vybíraly z odpovědí ANO či NE. Příčinou by mohl být fakt, že většina dětí se s ochrannou maskou setkala poprvé.

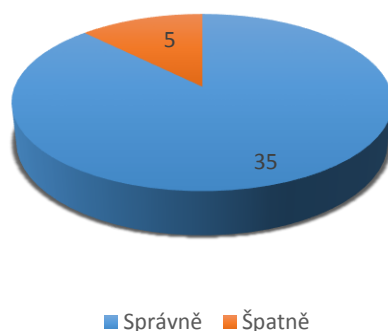
### Kde je na Zemi nejvíce Oxidu uhličitého?



Obrázek 49- Otázka č. 11 PŘED

Na tuto otázku odpověděla téměř většina dětí správně a to ve 34 případech a pouze v 6 případech, děti odpověděly špatně.

### Kde je v Zemi nejvíce Oxidu uhličitého?

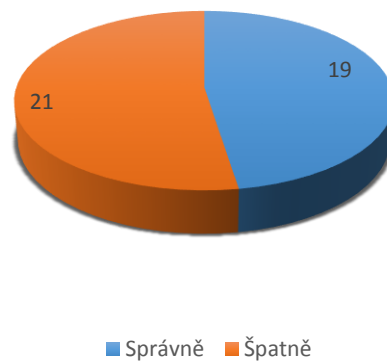


Obrázek 50- Otázka č. 11 PO

Po Branném dnu počet správných odpovědí vzrostl na 35 správných. Špatných odpovědí poté bylo pouze 5.

U této otázky č. 11 děti odpověděly téměř všechny správně jak před Branným dnem, tak i po absolvování Branného dne. Opět se ukázalo, že děti mají některé znalosti, které jsou také obsaženy v náplni Branného dne již ze školy. Toto téma je probíráno v zeměpise.

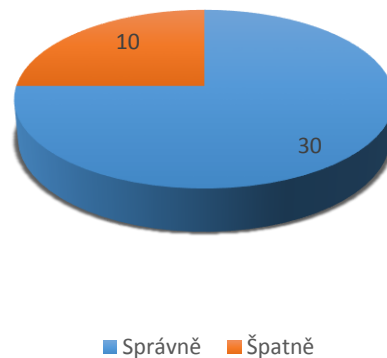
### Tělo masky se dělí na



Obrázek 51- Otázka č. 12 PŘED

Na otázku č. 12 odpovědělo 21 dětí špatně a 19 dětí správně.

### Tělo masky se dělí na



Obrázek 52- Otázka č. 12 PO

Po branném dnu odpovědělo 30 dětí správně a 10 odpovědělo špatně.

U otázky, „Tělo masky se dělí“, děti měly na výběr ze tří odpovědí, kde měly uvedeno, jak počet částí, tak měly jednotlivé části vypsány. Některé děti se před Branným dnem s ochranou maskou nikdy neselekaly, některé alespoň na obrázku. V rámci chemické přípravy na Branném dnu se chemická maska popisovala, tudíž se děti dozvěděly, jaké části ochranná maska má a počet správných odpovědí po Branném dnu vzrostl.

Branného dne se zúčastnilo 86 žáků Základní školy a Základní umělecké školy ve Rtyni v Podkrkonoší. Žáci byli testováni pomocí testového šetření. Cílem práce bylo porovnat vědomosti dětí před a po absolvování Branného dne. První testové šetření bylo rozdáno cca s týdenním předstihem od průběhu akce Branný den a druhé testové šetření bylo provedeno cca týden po absolvování Branného dne. Testováni byli žáci prvního stupně ze čtvrté a páté třídy a žáci sedmé a osmé třídy z druhého stupně základní školy. Testového šetření před Branným dnem se zúčastnilo 90 žáků a po Branném dnu 85 žáků. Z toho vyplývá, že všichni žáci neabsolvovali všechny tři části, které byly důležité pro zpracování dat, a to testového šetření před Branným dnem, samotný Branný den a testového šetření po Branném dnu. Z tohoto důvodu jsem pracovala s počtem 40 dětí na jednu skupinu. Vybrala jsem pouze žáky, kteří se zúčastnili obou testových šetření a Branného dne. Testové šetření ukázalo, že se znalosti po Branném dnu ve většině případů zvýšily.



## 6 DISKUZE

Projektu Branný den jsem se zúčastnila v rámci praxe ve druhém ročníku. Projekt organizoval pan Petr Uhrík z Muzea civilní obrany v Ústí nad Labem. V rámci praxe jsme společně se spolužáky navštěvovali školy v okolí Kladna a hlavního města Prahy. Branný den měl pět stanovišť, které obsluhovala jedna nebo dvě osoby. Počet osob byl stanoven podle počtu žáků základních škol. Mezi stanoviště patřila zdravotní péče, evakuace, chemická příprava, POKOS a střelnice. První polovina programu byla teoretická a druhá praktická. Obsah každého stanoviště bylo vždy nutno upravit podle věku žáků. Branného dne se účastnily děti od první po devátou třídu. Děti z prvních tříd se objevovaly výjimečně. Rozdíly mezi jednotlivými školami byly opravdu velké jak v počtu dětí, věkových kategorií, tak v přístupu jak dětí, tak učitelů či ředitelů základních škol. Některé školy pořádaly Branný den pouze pro děti z druhého stupně základní školy, jiní pro celou školu. Skupiny dětí se pohybovaly mezi třiceti a čtyřiceti žáků na 1 skupinu.

Mezi školami byly velké rozdíly a různý byl i přístup ředitelů jednotlivých škol. Některí ředitelé k naplánované akci přistupovali velmi zodpovědně a vše fungovalo tak, jak mělo. Škola byla připravená, byly připravené prostory jak na variantu uvnitř školy, tak na variantu venkovní. Upřednostňovala se varianta venkovní, jelikož Branný den probíhal v období od května do června. Pro jednotlivá cvičení bylo také vhodnější, aby probíhala venku, jelikož například u POKOSU se házelo granátem nebo na střelnici se střílelo z kulčkových zbraní, což není vhodné provádět ve vnitřních prostorech. Některé školy tedy byly vstřícné a poskytly nám i náčiní z tělocvičny pro provedení překážkové dráhy. Naopak v jednom případě se nám bohužel stalo, že jsme přijeli na školu, kde ani nevěděli, že Branný den je a čekalo se, než dojdou učitelé, kteří o Branném dnu vědí. Ti bohužel přicházeli do školy až kolem půl osmé a nám ubíhal čas na přípravu stanovišť. Co se týče přístupu ředitelů základních škol, setkali jsme se většinou s kladnými reakcemi. Ředitelé se hned po skončení akce ptali na termíny na další rok, a jestli je možnost rozšíření akce a podobně. Také jsme se často setkávali s tím, že nám bylo nabízeno občerstvení ve školních jídelnách nebo káva.

Přístup učitelů už byl ve většině případů horší. Někdy to bylo tak zlé, že nám i děti bylo bohužel líto. Například jsme zaznamenali negativní postoj třídní učitelky první třídy, která evidentně neměla zájem o to, aby se děti Branného dne zúčastnili. Situaci komentovala slovy, že děti neudrží pozornost, a že je to pro ně velmi náročné. Z našeho

pohledu byly děti velmi zvědavé, vyptávaly se a aktivně se zapojovaly. Paní učitelka bohužel neustále apelovala na to, že děti jsou malé a nevydrží tak dlouho poslouchat. Snažily jsme se u takto malých dětí klást důraz hlavně na praktickou část stanoviště, kde děti si vyslechly krátkou teoretickou část a poté si mohly zkusit vše samy. Bohužel paní učitelka byla jiného názoru a dětem zakázala si vyzkoušet ochranné masky. Myslím si, že to byla největší chyba, kterou mohla udělat. Pro děti je velmi důležité si věci ohmatat, vzít do vlastních rukou, zkusit si je, a ne se jen dívat. Bohužel paní učitelka se bránila tím, že rodiče nechtějí, aby toto děti dělaly. To mi přišlo jako velká škoda, jelikož děti si mohly zkusit již v první třídě něco, co já jsem měla možnost vyzkoušet až na vysoké škole. Běžně s takovými pomůckami a předměty nepřijdou do styku a je škoda, jim bránit zkusit si pod odborným vedením něco netradičního. Přístup učitelů byl laxní i v jiných situacích. Byl jim dán prostor, aby se s dětmi zapojili a takto trochu popostrčili děti, které se styděly. Bohužel se do programu zapojilo strašně málo učitelů se slovy, že nebudou před dětmi šaškovat a podobně. Z mé zkušenosti si žák velmi cení, když se učitelé zapojují do aktivit a také ztratí zábrany, které může mít. Projekt byl také postaven na tom, aby se děti dozvěděly něco nového a také, aby si něco nového zkusily. Ovšem přednášející tam nebyli od toho, aby děti neustále napomínali, utišovali a podobně. Učitelé byli přítomni, aby udrželi kázeň dětí. Často se ovšem stávalo, že nerušily náš program děti, ale učitelé, kteří to pojali jako přestávku a vesele si povídali. Bylo jim jedno, že ruší nás, ale také děti od jejich programu. Ovšem setkali jsme se také s kladnými reakcemi, kdy učitelé se zapojili do programu, probíhali s dětmi překážkovou dráhu nebo si zkoušeli resuscitovat. Pokaždé, když se učitelé zapojili, byl program hned veselejší, děti fandily učitelům, a naopak se začaly povzbuzovat i mezi sebou. Některé učitelky se hned na začátku přišly zeptat, jestli mohou s něčím pomoci nebo jestli je něco potřeba. Někteří učitelé nám pomáhali oblékat děti do vojenského oblečení nebo jim pomáhali nasazovat ochranné masky. Branný den byl tímto faktorem velmi ovlivněn. Učitelé, kteří se s chutí zapojovali a byli milí a vstřícní ovlivnili i žáky, kteří poté ztráceli stud a zapojovali se mnohem více. Také jsem se setkala s paní učitelkou, která za mnou přivedla nadšence stanoviště POKOS, kdy se chtěl zeptat na několik věcí, ale neměl odvalu. Paní učitelka se s ním tedy za mnou vydala a společně se ptali na různé otázky. Když odcházeli, ještě několik minut se paní učitelka s žákem o tématu bavila, a poté mi přišla poděkovat za trpělivost a ochotu i celý výklad. Někteří učitelé pouze přihlíželi a nečinně seděli, někteří se však také zapojovali a po uběhnutí časového limitu přišli poděkovat a pochválit výklad a podobně.

Ohledně dětí velmi záleželo na tom, jak který žák k Brannému dnu přistupoval. Některé děti Branný den velmi zajímal, zapojovaly se, odpovídaly na otázky. Některé se bohužel tak aktivně nezapojovaly. Myslím si, že proto, aby byl Branný den přínosný, je potřeba získat pozornost dětí a maximální zapojení žáků do programu. Děti se určitě dozvěděly nové věci i přesto, že neudržely celý Branný den pozornost. Důležité bylo hlavně zapojení do aktivit v rámci praktické části. Děti si ji velmi užily a vyzkoušely si mnoho nového. Mnozí se zajímali o dané téma, měli otázky nad rámec výkladu a zapojovali se velmi aktivně do diskuze. Někdy jsem byla sama překvapena otázkou, která mi byla položena, a ne ve všech případech jsem byla schopna odpovědět na tuto otázku. Našly se také děti, které Branný den pojaly, jako uvolnění ze školy, kdy se nemusí učit. Program se přizpůsoboval věkovým kategoriím, jak jsem již zmiňovala, tudíž s každou věkovou kategorií jsme se setkali s novými zkušenostmi. U mladších dětí se dával větší důraz na praktickou část, jelikož je jasné, že neudrží tak dlouho pozornost. U starších dětí se délka teoretické části odvíjela od jejich zájmu o téma. Pokud se děti ptaly, mohla teoretická část být delší. U některých dětí jsme se setkali s naprostým nadšením s praktickou částí, kdy jim například proběhnutí překážkové dráhy nestačilo pouze jednou, ale chtěly si ji zkusit ještě podruhé či potřetí. Naopak na některých školách jsme se setkali se studem a zábrany se praktické části zúčastnit. Na žádné škole se nestalo, že by se některé děti do praktické části nezapojily. Některé děti se nechaly přemlouvat nebo šly za podmínky, že se zúčastní i jejich učitel.

Branný den na základní škole ve Rtyni v Podkrkonoší, který jsem organizovala, byl laděn v pozitivním duchu. Myslím, že to mohlo být i zapříčiněno tím, že učitele znám, a že ve škole také občas pomáhám, například při lyžařském kurzu jako instruktor nebo pro děti pořádám dětské příškolní tábory. Učitelé mě dobře znají a také mě dobře zná paní ředitelka Mgr. Hana Vondráčková. Na organizaci akce jsme se rychle domluvily, také z toho důvodu, že paní ředitelka podporuje podobné akce a tento projekt se jí velmi líbil. Domluvily jsme vhodný termín a sdělila jsem, jak bude akce probíhat, a co je potřebné připravit. Pro organizaci akce jsme si vybrala určité třídy, což trochu mrzelo děti, které se nemohly zúčastnit, ale domluvily jsme se na další spolupráci a popřípadě na organizaci tohoto projektu Branný den i na příští rok pro jiné třídy. Při Branném dnu tedy vše probíhalo, jak mělo, učitelé se aktivně zapojovali do praktických cvičení a burcovali děti, kterým se příliš nedařilo. Branný den proběhl tak, jak byl naplánovaný.

Co se týče dětí na Branném dnu, měla jsem tu výhodu, že jsem některé děti znala. Při vyhodnocování testů jsem měla přehled, který žák se do programu aktivně zapojoval, a který ne, a jaký vliv měla jeho pozornost na úspěšnost v testu. Tudíž jsem mohla i při vyhodnocení testů zohlednit, zda se žák aktivně zapojoval nebo naopak byl pasivní. Výsledky to samozřejmě nijak neovlivnilo, ale utvrdilo mě to v tom, že Branný den má význam pro děti, které dávají pozor a přistupují aktivně ke všem činnostem. Děti, které jsou pasivní, si z Branného dne tolik informací neodnesou, což je stejné jako ve škole. Pokud žák dává pozor, vědomosti má, pokud ne, nemůže tvrdit, že se ve škole nic nenaučil, když se nezapojil. Při vyhodnocení testu se mi tedy ukázalo, že děti, které se aktivně zapojovaly a dávaly pozor, měly odpovědi i celkové výsledky výrazně lepší než před absolvování Branného dne. Bohužel u dětí, které se nezapojovaly, toto říci nemohu. Musím však děti ze Základní školy A Základní umělecké školy ve Rtyni v Podkrkonoší pochválit za přístup k této akci. Branný den probíhal hladce, podle plánu a děti byly aktivní.

Co se týče Branného dne na Základní škole a Základní umělecké škole ve Rtyni v Podkrkonoší, setkali jsme se s pozitivními ohlasy. Do školy například přišel děkovný email od jedné maminky žákyně, která se účastnila Branného dne, že na základě vyprávění své dcery by nám chtěla poděkovat za Branný den. Zejména se jednalo o zdravotní vědu, kdy maminka je zdravotní sestra a velmi často se účastní školení a dle vyprávění i některé školení, které absolvovala, nemělo takovou úroveň a takové provedení jako naše zdravotní věda na Branném dnu.

Přesto na toto téma, jak jsem danou problematiku uchopila, není napsaných moc publikací. Samozřejmě existuje mnoho knih, které byly využívány v minulosti na podporu výuky k tomuto či podobnému tématu. Branný den se změnil od základů a je brán úplně jinak než Branná výchova v minulosti. Dříve toto téma bylo součástí výuky a bralo se jako samozřejmost. Také bylo rozšířeno o několik témat. Nyní je Branný den vnímám jako snaha o navrácení do škol a zatím pouze v dobrovolných projektech jako je právě tento. Malá část je zapracována do předmětu Člověk a svět práce, ale je na učitelích, jak moc se tomuto tématu bude věnovat. Samozřejmě to není dostačující, proto se zavedly tyto projekty, aby se téma opět dostalo do povědomí žáků a částečně si i zažily, jaké to bylo dřív, když tato činnost byla jako samozřejmost a byla součástí výuky každého studenta. Dle knihy Branná výchova: učebnice pro zdravotnické školy, Čestmír Musil uvádí, že branná výchova je součástí komunistické výchovy, kdy je cílem rozvíjet všeobecnou osobnost žáků na školách, uvědomělých aktivních budovatelů a obránců tehdejšího komunistického

režimu. Branná výchova vedla k rozvíjení uvědomělého aktivního vztahu mládeže k obraně a prohloubení branného vzdělání. Cílem branné výchovy bylo vštípit žákům na školách pocit osobní odpovědnosti za obranu ČSSR. Úkolem byla poskytnout žákům základní vědomosti a dovednosti, které jsou potřebné jak pro vlastní ochranu, tak pro ochranu spoluobčanů. Výuka branné výchovy v tehdejší době byla rozdělena do několika věkových kategorií, kdy se s brannou výchovou mohlo začínat již v mateřských školách. Branná výchova byla rozdělena do několika předmětů, kde se například v zeměpise učila orientace v přírodě nebo čtení mapy. Na tělesné výchově se poté učily základní povely jako „Zastavit – stát!“, „Plný krok!“ a tak podobně. Dále také byl do výuky zařazen odhad času, signalizace, náčrt map, krytí, plížení odhad vzdálenosti a další. Vzdělávání tedy neprobíhalo pouze teoreticky, ale hlavně prakticky, kdy si žáci vše zkoušeli, běhali s ochrannými maskami a zkoušeli přípravu na atomový výbuch nebo například evakuaci školy a podobně [20]. V dnešní době je toto téma bráno úplně z jiného pohledu, už z toho důvodu, že komunistický režim u nás padl. V této době je i obrana státu brána z jiného pohledu, jelikož ji zajišťují především ozbrojené síly ČR. Samozřejmě určitá branná povinnost je stále, ale změna je ovlivněná i faktem, že již není povinná vojenská služba. Úkol a cíl je stále podobný, kdy se jedná o připravenost na situace, kdy je třeba ochránit sebe i ostatní občany a vědět, jak se v těchto situacích chovat. Dříve byla tato témata podobná, součástí byla zdravotní výchova, orientace v prostoru a další, ale tato témata byla součástí předmětu jako zeměpis, dějepis nebo tělesná výchova. V dnešní době je snaha některá témata také začleňovat do školních předmětů, ale není to v takové míře jako dříve. Teorie v minulosti byla ověřována praxí několika cvičeními za rok. Nyní tyto praktická cvičení nefungují. Pouze právě v rámci těchto Branných dnů a podobných projektů.

Těmito projekty se zabývá mnoho organizací v České republice. Jejímž zájmem je dostat toto téma opět do podvědomí mladých lidí a žáků škol. Já měla tu možnost zapojit se do tohoto projektu v rámci Muzea civilní obrany v Ústí nad Labem. Místní nadšenci provozují projekt v areálu muzea civilní obrany v Ústí nad Labem. Celý program je ještě doplněn o prohlídku místního krytu. Tito pánové dostali skvělý nápad, že by mohli tento projekt rozšířit do škol a založit právě projekt Branný den, což se dle mého názoru ukázalo jako správný krok. Program se ujal a pokračuje i další rok, opět ve spolupráci se studenty naší školy. Postupem času by chtěli projekt rozšiřovat po celé České republice, avšak zatím je pouze možné projekt realizovat v okolí Kladna a Prahy z důvodu nedostatku lidí, kteří by se na Branných dnech podíleli. Je tedy možné zatím absolvovat jeden, maximálně dva

Branné dny v jeden den, protože se zatím zapojovali pouze studenti naší školy a stáli nadšenci právě z Muzea civilní obrany.

Toto téma jsem chtěla porovnávat se sousedními státy České republiky. Tedy s Polskem, Rakouskem, Německem a Slovenskem. Bohužel jsem nedohledala informace, které by obsahovaly, jak jsou na tom ostatní státy s navrácením branné výchovy do škol. Informace o dané tematice jsem dohledala pouze o Slovensku. Slovensko má systém nastavený podobně, jako Česká republika. Podobnost je vidět například na IZS, kdy ostatní státy mají tyto služby jinak organizačně uzpůsobené, ale Slovensko má organizaci velmi podobnou té naší. Takto je to i s brannou výchovou. Branná výchova se vyučuje jako přiřazené téma K Ochráně života a zdraví, které se realizuje prostřednictvím předmětu státního vzdělávacího programu. Toto téma je zaměřené na správný postoj žáků, na získávání vědomostí a zručností na ochranu života a zdraví v mimořádných situacích. Dále také při pobytu v přírodě, kde může vzniknout mnoho nepředvídatelných situací, které ohrožují člověka. Dále se také zaměřuje na zvládnutí chování žáků při vzniku havárií, dopravních nehod nebo živelních pohromách. Ministr obrany Slovenské republiky Peter Gajdoš chce však vrátit brannou výchovu do škol. Na Slovensku tedy podobně jako u nás, v České republice, je základ branné výchovy zařazen do některého ze školních předmětů. Ovšem jsou to jen základy, není to samostatný předmět branná výchova se vším všudy. O projektu Branný den na Slovensku, ve formě, v jaké se realizuje u nás, jsem již informace nenašla.

Ministerstvo školství dle tohoto článku chce zavést brannou výchovu jako samostatný předmět na školách. Kdy cílem je posílit boj proti extremismu a posílit také vlastenectví. Slovenský ministr školství Peter Plavčan uvedl, že chtějí tento předmět zavést jako samostatný předmět ve spolupráci s ministerstvem obrany, tak aby našli co nejlepší možný model řešení. Jak jsem již v přechodném odstavci uvedla, tak je branná výchova součástí výuky jako přiřazené téma k předmětu Ochrana života a zdraví [28]. V České republice toto téma řeší Ing. Jana Šlechtová, ministryně obrany. Podle ministryně obrany by se také měla branná výchova zavést do škol jako samostatný předmět. Kdy by se děti v tomto předmětu učily o armádě nebo o základech první pomoci. Tento nápad je brán velmi vážně, protože se již dostal do programového prohlášení vlády. Kdy chtějí brannou výchovu zavést na základní i střední školy. Jde tedy o plnohodnotný předmět, jako je například zeměpis nebo dějepis. Děti by se měly dozvědět základy zdravotní péče, základní fakta o armádě a další. Samozřejmě se tento návrh neobejde bez kritiky, kdy oponenti nejčastěji namítají,

že děti na školách mají látky už dost a další „výchovu“ není v rozvrhu kam zařadit. Ministryně také zdůraznila, že tento předmět nebude mít nic společného s předlistopadovou výchovou, která byla zasažena komunistickou ideologií, ale bude veden jiným směrem. Ministryně by ráda nový předmět zavedla již toto volební období [29]. Dle mého názoru jsem pro zavedení branné výchovy jako samostatný předmět do škol. Děti by měly mít povědomí o daných tématech jako je první pomoc, evakuace nebo všeobecně, jak se při daných situacích zachovat. Myslím si, že tento předmět bude pro děti zajímavý, pokud nebude veden jen teoreticky, ale škola bude mít prostředky i na praktickou výuku s potřebnými pomůckami a vybavením, což je občas velký problém. Školy v mnoha případech nemají finanční prostředky, aby nakoupily dostatečné vybavení, ale myslím si, že pro začátek by stačilo základní vybavení v malém množství, což není finančně tolik náročné. Také by se finanční prostředky daly vyřešit pomocí finančních prostředků uvolněných právě od ministerstva obrany, které si tento předmět chce prosadit, nebo od ministerstva školství na základě projektů, kterých v dnešní době existuje na podporu výuky spoustu. Na základě rozhovoru s Mgr. Danou Vajsarovou, zástupkyní ředitele Základní školy a Základní umělecké školy ve Rtyni v Podkrkonoší, je zavedení samostatného předmětu branná výchova v rámci více ročníku zbytečná z toho důvodu, že by se daná věc neustále opakovala dokola a myslí si, že toto téma nemá tak velký rozsah, aby naplnilo výuku ve více ročnících. Jako možnost uvedla předmět branná výchova například pouze v šestém a sedmém ročníku základní školy. Jako vhodnější variantu vidí větší začlenění branné výchovy do běžných předmětů s tím, že ví, že je to zavedené, ale myslí si, že je to velmi nedostatečné. Tudíž uvedla jako řešení, větší začlenění tohoto tématu do běžných předmětů a minimálně jednou za rok zorganizovat v rámci celé školy Branný den podobně, jak ho absolvovali žáci v rámci mé bakalářské práce. Dále jsme se zabývali tématem financování a hned jako první informaci uvedla, že ve škole určitě nejsou finanční prostředky na zavedení tohoto předmětu do školní výuky z hlediska potřeby nakoupení například ochranných masek nebo cvičných resuscitačních figurín a podobné. Na otázku, jak si myslí, že by se toto mohlo vyřešit, odpověděla, že by se na financování mohlo podílet i ministerstvo obrany, z toho důvodu, že si tento předmět prosazuje. Také je možnost financování z ministerstva školství na základě projektů a vypracování šablon, které ve školství již fungují [30].

## 7 ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo porovnat vědomosti na prvním a druhém stupni základní školy před a po absolvování „Branných dnů“. Na základě informací, které byly zjištěny pomocí testového šetření, byly zpracovány grafy, kde je zřetelné porovnání vědomostí před a po absolvování Branného dne. Ve většině případů byly výsledné odpovědi lepší či podstatně lepší než odpovědi před absolvování Branného dne. U výrazné menšiny odpovědí, se větší zlepšení neukázalo.

Dílčím úkolem jsme si poté stanovili zjistit, jaký praktický význam mají Branné dny pro děti na základních školách. Smysl tyto projekty určitě mají, protože dochází k zvýšení vědomostí, a hlavně povědomí o tomto tématu, ale je velmi důležité žáky dostatečně zaujmout, aby dávali dostatečný pozor a zapojovali se do aktivit. U dětí, které se nezapojují, je očividné, že výsledky se téměř nezlepšily, což je logické. Co se týče zařazení branné výchovy, jako školního předmětu, si myslím, že bude mít mnohem větší smysl. Branná výchova jako projekt, je pouze jednodenní záležitost, kdy žákům jsou poskytovány nejdůležitější informace a žáci si mohou zkusit jen pár dovedností nebo praktických metod. Musíme však brát v úvahu, zda je toto téma dostatečně rozsáhlé, aby naplnilo osnovy pro samostatný školní předmět. Avšak branná výchova jako předmět bude mít mnohem více prostoru na poskytování většího množství informací, ale hlavně na provádění většího množství praktických cvičení.

Dalšími dílčími úkoly jsme si poté stanovili vypracovat příručku pro učitele základních škol s názvem „Branné dny pro ZŠ“ a dále vypracování karty pro děti základních škol. Tyto úkoly se nám podařilo splnit. Příručka je rozsáhlejší, kdy jsme si mohli dovolit uvést více podrobnějších informací. Uvedené informace by měly sloužit k tomu, aby učitelé znali nejdůležitější zásady jak zdravotní, tak také evakuace a chemické ochrany a mohli tyto informace využít sami pro sebe a mohli je sdělit svým žákům. Dále jsme vypracovali kartu pro děti základních škol, která má sloužit jako oboustranná karta s nejdůležitějšími „návod“y, jak by se děti měly chovat v daných situacích. Opět jsou uvedena témata - zdravotní, evakuace a chemická ochrana. Kartu pro děti základních škol a metodickou příručku pro učitele základních škol nalezneme v přílohách.



Branná výchova je dle mého názoru dobrý způsob, jak žákům na školách vštípit, jak se mají chovat za určitých situací, jak by měly správně poskytnout první pomoc nebo jak by mělo vypadat jejich evakuační zavazadlo v případě evakuace. Každý má na brannou výchovu jiný názor, někdo je pro začlenění jako samostatného předmětu ve školní výuce, někdo pro větší začlenění do běžných předmětů a někdo má naopak názor, že branná výchova je zbytečná. Dle mého názoru je toto téma důležité, ať bude nazváno branná výchova a začleněno jako samostatný předmět nebo bude ve formách projektů jako „Branný den“, který byl součástí mé praxe a vybrala jsem si ho pro mou bakalářskou práci. Děti získávají v rámci těchto projektů či předmětů nové informace a vědomosti, které se jim velmi často hodí i v běžném životě. Nejde přeci jen o to, napsat si písemku a vědomosti ztratit, jde o to dozvědět se něco nového, co můžeme využít a na základě čeho například můžeme zachránit život nebo zdraví nás, našich blízkých, ale i cizích lidí. To by mělo být podstatnou branné výchovy. V mé bakalářské práci se nám podařilo splnit stanovený cíl a potvrdit domněnku, že branná výchova či Branný den bude přínosný pro žáky základní školy.

## 8 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

HZS ČR – Hasičský záchranný sbor České republiky

PČR – Policie České republiky

ZZS – Zdravotnická záchranná služba

AČR – Armáda České republiky

MV – GŘHZS ČR – Ministerstvo vnitra Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky

POKOS – Příprava obyvatel k obraně státu

CNS – centrální nervová soustava

SSSR - Svaz sovětských socialistických republik

## 9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. FOLWARCZNY, Libor a Jiří POKORNÝ. *Evakuace osob*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2006. ISBN 80-86634-92-2.
2. KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše, Danuše KRATOCHVÍLOVÁ ML. a Libor FOLWARCZNY. *Ochrana Obyvatelstva*. 2. vydání. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013. ISBN 978-80-7385-134-7.
3. Vyhláška č. 380/20002 Sb., Vyhláška Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva
4. SMETANA, Marek, Danuše KRATOCHVÍLOVÁ ML. a Danuše KRATOCHVÍLOVÁ. *Havarijní plánování*. Brno: Computer Press, 2010. ISBN 978-80-251-2989-0.
5. KELNAROVÁ, Jarmila. *První pomoc I*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-2182-8.
6. *Kapesní průvodce první pomoci*. Praha: Vojenský historický ústav, 2014.
7. UHRIK, Petr. *Zdravověda*. Ústí nad Labem, 2017.
8. Prostředky individuální ochrany. In: *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2014 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/prostredky-individualni-ochrany-prostredky-individualni-ochrany.aspx>
9. Prostředky individuální ochrany. In: *Praha Hasičský záchranný sbor České republiky*[online]. 2001 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/hzs-hlavniho-mesta-prahy-menu-ochrana-obyvatelestva-prostredky-individualni-ochrany-prostredky-individualni-ochrany.aspx>
10. Prostředky individuální ochrany. In: *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. 2014 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/prostredky-individualni-ochrany-prostredky-individualni-ochrany.aspx>
11. Masky Promask Twin. In: *PROBEZ* [online]. 2018 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <http://www.probez.cz/component.php?cocode=catalogue&itid=1113780&icid=544>
12. UHRIK, Petr. *Chemická ochrana*. Ústí nad Labem, 2017.

13. ROUŠAR, Jaroslav. *Survive : manual how to survive in crisis situations*. Prague: Avis, 2006. ISBN 80-7278-332-7.
14. ŘEHÁK, David a Jana PUPÍKOVÁ. *Ukrytí obyvatelstva v České republice*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2015. ISBN 978-80-7385-152-1.
15. UHRIK, Petr. *Evakuace*. Ústí nad Labem, 2017.
16. Varování obyvatelstva v České republice. In: *Hasičský záchranný sbor České republiky*[online]. Praha: Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2017 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/varovani-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>
17. UHRIK, Petr. *POKOS*. Ústí nad Labem, 2017.
18. UHRIK, Petr. *POKOS: prezentace*. Ústí nad Labem, 2017.
19. *POKOS: Příprava občanů k obraně státu*. Praha: Vojenský historický ústav, 2016.
20. *POKOS: Aktivní záloha*. Praha: Vojenský historický ústav, 2016.
21. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. 2. rozšířené a přepracované vydání. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
22. MRÁZEK, Daniel. Co byla branná výchova. In: *Český rozhlas* [online]. 2001 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/leonardo/historie/\\_zprava/co-byla-branna-vychova--1179304](http://www.rozhlas.cz/leonardo/historie/_zprava/co-byla-branna-vychova--1179304)
23. MUSIL, Čestmír. *Branná výchova: učebnice pro zdravotnické školy*. Praha 1: Avicem, 1988. ISBN 08-023-88.
24. *Zákon č. 73/1973 Sb., Zákon o branné výchově*
25. *ZŠ a ZUŠ Rtyně v Podkrkonoší* [online]. Rtyně v Podkrkonoší, 2014 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <http://www.zsrtyne.cz/>
26. *Didaktické testy* [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: [http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD\\_lexikon/D/Didaktick%C3%A9\\_testy#Historie\\_testov.c3.a1n.c3.ad](http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/D/Didaktick%C3%A9_testy#Historie_testov.c3.a1n.c3.ad)
27. *Zdroj vlastní*
28. VERONIKA FOLENTOVÁ, VERONIKA. *Na školách sa bude vyučovať branná výchova ako samostatný predmet* [online]. In: 2017 [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/minuta/764826/>

29. POKORNÝ, Jakub a Lukáš VALÁŠEK. *Šlechtová chce nový školní předmět, děti se mají učit bránit vlast* Zdroj: [https://zpravy.idnes.cz/slechtova-skola-predmet-obrana-vlasti-branna-vychova-p09-/domaci.aspx?c=A180212\\_210241\\_domaci\\_pmk](https://zpravy.idnes.cz/slechtova-skola-predmet-obrana-vlasti-branna-vychova-p09-/domaci.aspx?c=A180212_210241_domaci_pmk) [online]. In: . 2018 [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: [https://zpravy.idnes.cz/slechtova-skola-predmet-obrana-vlasti-branna-vychova-p09-/domaci.aspx?c=A180212\\_210241\\_domaci\\_pmk](https://zpravy.idnes.cz/slechtova-skola-predmet-obrana-vlasti-branna-vychova-p09-/domaci.aspx?c=A180212_210241_domaci_pmk)
30. Informace poskytla Dana VAJSAROVÁ, zástupkyně ředitele Základní školy a Základní umělecké školy. Rtně v Podkrkonoší 25.4.2018.

## 10 SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

|  |    |
|--|----|
| Obrázek 1- Improvizovaná ochrana celého těla [9] ..... | 26 |
| Obrázek 2- Improvizovaná ochrana hlavy [10].....       | 27 |
| Obrázek 3- Ochranná maska [11].....                    | 30 |
| Obrázek 4 - Branný den [27].....                       | 46 |
| Obrázek 5 - Otázka č.1 PŘED.....                       | 48 |
| Obrázek 6 - Otázka č. 1 PO.....                        | 48 |
| Obrázek 7 - Otázka č. 2 PŘED.....                      | 49 |
| Obrázek 8 - Otázka č. 2 PO.....                        | 49 |
| Obrázek 9 - Otázka č. 3 PŘED.....                      | 50 |
| Obrázek 10 - Otázka č. 3 PO.....                       | 50 |
| Obrázek 11 - Otázka č. 4 PŘED.....                     | 51 |
| Obrázek 12 - Otázka č. 4 PO.....                       | 51 |
| Obrázek 13 - Otázka č. 5 PŘED.....                     | 52 |
| Obrázek 14 - Otázka č. 5 PO.....                       | 52 |
| Obrázek 15 - Otázka č. 6 PŘED.....                     | 53 |
| Obrázek 16 - Otázka č. 5 PO.....                       | 53 |
| Obrázek 17- Otázka č. 7 PŘED.....                      | 54 |
| Obrázek 18 - Otázka č. 7 PO.....                       | 54 |
| Obrázek 19- Otázka č. 8 PŘED.....                      | 55 |
| Obrázek 20- Otázka č. 8 PO.....                        | 55 |
| Obrázek 21- Otázka č. 9 PŘED.....                      | 56 |
| Obrázek 22- Otázka č. 9 PO.....                        | 56 |
| Obrázek 23- Otázka č. 10 PŘED.....                     | 57 |
| Obrázek 24- Otázka č. 10 PO.....                       | 57 |
| Obrázek 25- Otázka č. 11 PŘED.....                     | 58 |
| Obrázek 26- Otázka č. 11 PO.....                       | 58 |
| Obrázek 27- Otázka č. 12 PŘED.....                     | 59 |
| Obrázek 28- Otázka č. 12 PO.....                       | 59 |
| Obrázek 29 - Otázka č. 1 PŘED.....                     | 60 |
| Obrázek 30- Otázka č. 2 PO.....                        | 60 |
| Obrázek 31- Otázka č. 2 PŘED.....                      | 61 |
| Obrázek 32- Otázka č. 2 PO.....                        | 61 |

|                                    |    |
|------------------------------------|----|
| Obrázek 33- Otázka č. 3 PŘED.....  | 62 |
| Obrázek 34- Otázka č. 3 PO.....    | 62 |
| Obrázek 35- Otázka č 4 PŘED.....   | 63 |
| Obrázek 36- Otázka č. 5 PO.....    | 63 |
| Obrázek 37- Otázka č. 5 PŘED.....  | 64 |
| Obrázek 38- Otázka č. 5 PO.....    | 64 |
| Obrázek 39- Otázka č. 6 PŘED.....  | 65 |
| Obrázek 40- Otázka č. 6 PO.....    | 65 |
| Obrázek 41- Otázka č. 7 PŘED.....  | 66 |
| Obrázek 42 - Otázka č. 7 PO.....   | 66 |
| Obrázek 43- Otázka č. 8 PŘED.....  | 67 |
| Obrázek 44- Otázka č. 8 PO.....    | 67 |
| Obrázek 45- Otázka č. 9 PŘED.....  | 68 |
| Obrázek 46- Otázka č. 9 PO.....    | 68 |
| Obrázek 47- Otázka č. 10 PŘED..... | 69 |
| Obrázek 48- Otázka č. 10 PO.....   | 69 |
| Obrázek 49- Otázka č. 11 PŘED..... | 70 |
| Obrázek 50- Otázka č. 11 PO.....   | 70 |
| Obrázek 51- Otázka č. 12 PŘED..... | 71 |
| Obrázek 52- Otázka č. 12 PO.....   | 71 |

## 11 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Metodická karta pro děti základních škol

Příloha B: Metodická příručka pro učitele „Branné dny pro základní školy“.

Příloha C: Znalostní test pro děti prvního stupně

Příloha D: Znalostní test pro děti druhého stupně

Příloha E: Průběh Branného dne (foto vlastní zdroj)



## Evakuace

### Co to je evakuace?

Evakuace je soubor opatření pro přemístění osob, zvířectva, věcných prostředků a majetku z ohroženého prostoru na jiné místo, které je bezpečné.

### Evakuace ve škole

1. Na pokyn učitele se shromáždíte k odchodu z budovy
2. Říďte se pokyny pedagogického pracovníka
3. Neopouštějte skupinu
4. V klidném tempu, podle instrukcí vyučujícího se přemístíte na místo ke shromáždění
5. Vyčkejte před školou na další instrukce
6. Neopouštějte skupinu, pokud učitel nebo odpovědná osoba neurčí jinak

### Evakuace z bytu

1. Zabalte si evakuační zavazadlo
2. Vypněte elektrické spotřebiče a uhasťte veškerý otevřený oheň
3. Uzavřete přívod plynu, vody a zavřete okna
4. Dětem dejte na ruku nebo do kapsy cedulku se jménem a kontaktem na rodiče
5. Zajistěte domácí mazlíčky (zásoby jídla, popřípadě kočky a psy vzít do přenosné krabice s sebou)
6. Zjistěte, zda sousedi vědí, že probíhá evakuace, popřípadě jim pomozte se evakuovat
7. Označte dveře cedulkou, kam jste se evakovali a uzamkněte dveře
8. Odeberte se k evakuačním autobusům nebo odjeďte vlastním vozem

### Evakuační zavazadlo

Evakuační zavazadlo, je zavazadlo, které si balíme v případě evakuace. Mělo by obsahovat nejdůležitější a nezbytné věci pro přechodnou dobu při evakuaci.

### Do evakuačního zavazadla si zabalte:

1. Osobní doklady, důležité smlouvy, cenné papíry, peníze a cennosti
2. Základní trvanlivé potraviny, nejlépe konzervy, dobře zabalený chléb a pitnou vodu
3. Předměty denní potřeby, jídelní příbor a misku
4. Léky
5. Vhodné a nezbytné oblečení (zabalte si podle ročního období)
6. Osobní hygiena
7. Něco na zabavení (kniha, hračku)
8. Spacák a přikrývku
9. Zapalovač, svítilnu, kapesní nůž a další



## První pomoc

### Tísňová volání

155 – ZDRAVOTNICKÁ ZÁCHRNNÁ SLUŽBA

158 - POLICIE

150 – HASIČI

112 – LINKA PRO VŠECHNA TÍSŇOVÁ VOLÁNÍ

156 – MĚSTSKÁ POLICIE

Operátorům tísňových linek sdělte své jméno, místo, kde se nacházíte, co se stalo a jaký je počet zraněných. Nepanikařte!

**Nikdy NEZAVĚŠUJTE jako první, ZODPOVĚZTE všechny dotazy operátora.**

### Resuscitace neboli nepřímá srdeční masáž

1. Uložte postiženého na záda na pevnou podložku a klekněte si bokem
2. k postiženému
3. Vyhledejte „střed hrudníku“
  - Mezi prsními bradavkami nebo trojúhelník na středu hrudníku
4. Hranu dlaně jedné ruky položte na hrudní kost, na ni položte dlaň druhé ruky
5. Propněte lokty a **provádějte stlačení vahou** svého těla kolmo k postiženému
  - **Frekvence 100 stlačení za minutu**
6. Znamky krevního oběhu a dýchání zkontrolujte zhruba každou minutu (cca každý čtvrtý cyklus)

**Podle zákona nejste povinni provádět dýchání z úst do úst!**

### Improvizovaná ochrana

Základní principem improvizované ochrany je využití všeho, co máte právě při ruce k ochraně hlavy, dýchacích cest, a povrchu těla.

#### **Pří této ochraně je zapotřebí dodržovat několik zásad:**

- **Celý povrch těla pokryjte, žádné místo nesmí zůstat odkryté**
- Všechny ochranné prostředky je nutné co nejlépe utěsnit například izolepou nebo gumičkou
- K dosažení co nejvyšších ochranných účinků musíte kombinovat více ochranných prostředků nebo navrstvit oděv na sebe

#### **Vhodný oděv:**

1. Pláštěnka či nepromokavý oděv s kapucí a čepicí
2. Lyžařské brýle, šálu nebo ručník přes ústa
3. Dlouhé kalhoty a rukavice



Příloha B: Metodická příručka pro učitele „Branné dny pro základní školy“.

# Metodická příručka

## „Branné dny pro základní školy“

(Evakuace, první pomoc a improvizovaná ochrana)

## Evakuace

### Co to je evakuace?

Evakuace je soubor opatření pro přemístění osob, zvířectva, věcných prostředků a majetku z ohroženého prostoru na jiné místo, které je bezpečné.

### Co dělat, když bude nařízena evakuace?

V tomto případě rozeznáváme více evakuací. Jednak evakuaci z místa, kde bydlíme, ze školy nebo z jiných prostor. Všechny evakuace mají jedno společné. Nejdůležitější je opustit prostor a dodržet zásady k opuštění těchto prostor. Vždy posloucháme instrukce osob, kteří evakuaci koordinují.

### Obecná pravidla pro evakuaci osob

#### Evakuace z bytu

1. Zabalte si evakuační zavazadlo
2. Vypněte elektrické spotřebiče (mimo ledniček a mrazniček)
3. Uhasťte veškerý otevřený oheň
4. Uzavřete přívod plynu a vody
5. Zavřete okna
6. Dětem připevněte na ruku nebo do kapsy cedulku se jménem a kontaktem na rodiče
7. Zajistěte domácí mazlíčky (zásoby jídla, popřípadě kočky a psy vzít do přenosné krabice s sebou)
8. Zjistěte, zda sousedi vědí, že probíhá evakuace, popřípadě jim pomozte se evakuovat
9. Označte dveře cedulkou, kam jste se evakovali
10. Uzamkněte dveře
11. Odeberte se k evakuačním autobusům nebo odjeďte vlastním vozem

#### Evakuační zavazadlo

Evakuační zavazadlo, je zavazadlo, které si balíme v případě evakuace. Mělo by obsahovat nejdůležitější a nezbytné věci pro přechodnou dobu při evakuaci.

#### Do evakuačního zavazadla patří:

1. Osobní doklady, důležité smlouvy, cenné papíry, peníze a cennosti
2. Základní trvanlivé potraviny, nejlépe konzervy, dobře zabalený chléb a pitnou vodu
3. Předměty denní potřeby, jídelní příbor a misku
4. Léky a osobní hygienu
5. Vhodné a nezbytné oblečení (zabalte si podle ročního období)
6. Něco na zabavení (kniha, hračku, ...)
7. Spacák a přikrývku
8. Zapalovač, svítilnu, kapesní nůž a další

#### Evakuace ve škole – pokyny pro pedagogické pracovníky

##### Evakuaci řídí odpovědná osoba!

1. Po zaznění signálu, který informuje o evakuaci, shromážděte žáky pro odchod z budovy

2. Vezměte třídní knihu pro kontrolu počtu žáků
3. Organizovaně a v tempu opusťte budovu školy nejkratší cestou na místo určené ke shromáždění
4. Na místě shromáždění zkontrolujte, zda jsou přítomny všechny děti
5. Vyčkejte před budovou školy na instrukce

### **Evakuace ve škole – pokyny pro žáky**

1. Na pokyn učitele se shromážděte k odchodu z budovy
2. Řiďte se pokyny pedagogického pracovníka
3. Neopouštějte skupinu
4. V klidném tempu, podle instrukcí vyučujícího se přemístěte na místo ke shromáždění
5. Vyčkejte před školou na další instrukce
6. Neopouštějte skupinu, pokud učitel nebo odpovědná osoba neurčí jinak

### **První pomoc**

#### **Tísňová volání**

155 – ZDRAVOTNICKÁ ZÁCHRNNÁ SLUŽBA  
 158 - POLICIE  
 150 – HASIČI  
 156 – MĚSTSKÁ POLICIE  
 112 – LINKA PRO VŠECHNA TÍSŇOVÁ VOLÁNÍ

Operátorům tísňových linek sdělte své jméno, místo, kde se nacházíte, co se stalo a jaký je počet zraněných. Nepanikařte!

**Nikdy NEZAVĚŠUJTE jako první, ZODPOVĚZTE všechny dotazy operátora.**

#### **Zásady první pomoci**

1. Získejte přehled o situaci a zachovejte klid
2. Posuďte možné nebezpečí
3. **Zajistěte bezpečnost raněných i svoji**
4. Zavolejte rychlou lékařskou pomoc
5. Vždy věnujte pozornost hlavně základním životním funkcím postižených a sledujte jejich funkčnost až do příjezdu odborné zdravotnické pomoci
  - Ihned začněte s resuscitací
  - Zastavte masivní krvácení
  - Proveďte protišoková opatření

Protišoková opatření – teplo, ticho, tišení bolesti, transport a nepodávat tekutiny

#### **Bezprostřední ohrožení života**

##### **Bezvědomí**

- Postižený nereaguje na podněty, jako je štípnutí, oslovení, zatřesení apod.
- Při bezvědomí hrozí zapadnutí kořene jazyka a dušení
- Nikdy nenechávejte osobu v bezvědomí samotnou!  
 Pokud postižený dýchá a pracuje postiženému srdce, uložte ho do stabilizované polohy!

## Zástava dýchání

- Nejsou patrné pohyby hrudníku
  - Není cítit nebo slyšet vydechovaný vzduch
  - Kůže (rty, nos, brada, ušní lalůčky) postupně promodrává
1. Uvolněte dýchací cesty – záklon hlavy
  2. Vyčistěte dutinu ústní
    - Nikdy nestrkejte vlastní ruce do úst postiženého – hrozí kousnutí či ukousnutí prstů
  3. Zahajte umělé dýchání
    - Ukazovákem a palcem stiskněte nos postiženého a proveďte pomalý vdech
  4. Vždy nechte postiženého vydechnout
- Podle zákona nejste povinni provádět dýchání z úst do úst, stačí pouze resuscitace!**

## Selhání krevního oběhu

- Postižený je v bezvědomí, nereaguje na podněty
- Nedýchá (nebo má jen lapavé dechy)
- Tep je nehmatný
- Kůže je bledá nebo jsou promodralé sliznice

Resuscitace musí být zahájena neodkladně po zástavě základních životních funkcí, jelikož hrozí poškození mozku.

Nejste-li zdravotník, neztrácejte čas s kontrolou tepu, za zástavu krevního oběhu považujte stav, kdy je pacient v hlubokém bezvědomí a nedýchá.

1. Zkontrolujte průchodnost dýchacích cest
2. Zahajte kardiopulmonální resuscitaci, tj. nepřímou srdeční masáž a umělé dýchání
  - a. U dospělých začněte resuscitaci masáží srdce
  - b. U dětí začněte resuscitaci 5 umělými vdechy

## Resuscitace neboli nepřímá srdeční masáž

1. Uložte postiženého na záda na pevnou podložku
2. Klekněte si bokem k postiženému
3. Vyhledejte „střed hrudníku“
  - Mezi prsními bradavkami nebo trojúhelník na středu hrudníku
4. Hranu dlaně jedné ruky položte na hrudní kost a na ni položte dlaň druhé ruky
5. Propněte lokty a provádějte stlačení vahou svého těla kolmo k postiženému
  - U dospělých, dětí a kojenců je frekvence stlačení 100 stlačení za minutu, u novorozenců je to 120 stlačení za minutu
  - Hloubka stlačení je u dospělého okolo 4-5 cm
6. Znamky krevního oběhu a dýchání zkontrolujte zhruba každou minutu (cca každý čtvrtý cyklus)

## Poměr stlačení hrudníku a umělých dechů

- U dospělých 30:2 → nejste povinni provádět vdechy
- U novorozenců 3:1 → začínáme 5 úvodními vdechy

U dětí stlačujeme hrudník pouze jednou rukou, u malých dětí (miminek) pouze ukazovákem a prostředníkem jedné ruky

## **Ukončení resuscitace**

- Při obnově krevního oběhu
- Při předání zraněného do odborné péče zdravotnické záchranné služby
- Při vystřídání jinými zachránci
- Při úplném vyčerpání vlastních sil

## **Improvizovaná ochrana**

K bezprostřední ochraně před toxickými účinky nebezpečných látek se lze chránit improvizovanými prostředky pro ochranu dýchacích cest a povrchu těla.

Základním principem improvizované ochrany je využití všeho, co máte právě při ruce k ochraně dýchacích cest, a povrchu těla.

### **Při této ochraně je zapotřebí dodržovat několik zásad:**

- Celý povrch těla pokryjte, žádné místo nesmí zůstat nepokryté
- Všechny ochranné prostředky je nutné co nejlépe utěsnit
- K dosažení co nejvyšších ochranných účinku musíte kombinovat více ochranných prostředků nebo navrstvit oděv na sebe

## **Ochrana hlavy**

K ochraně hlavy se doporučuje využít čepice, šátky nebo šály, přes které je vhodné navléci kapuci nebo nasadit ochrannou či cyklistickou přilbu, která ochrání i před padajícími předměty.

## **Ochrana obličeje a očí**

Ochraně obličeje a očí je potřeba věnovat největší pozornost. Jedná se o ochranu obličeje a dýchacích cest. Zvláštní pozornost je nutné věnovat ochraně úst a nosu. Je zapotřebí zakrýt ústa a nos kusem látky, ručníkem, mírně navlhčeným ve vodě, sodném roztoku upevněným šátkem okolo hlavy.

Na oči si dejte brýle, nejlépe lyžařské nebo potápěčské, které dobře těsní a průduchy utěsněte lepicí páskou. Pokud nemáte brýle, je možné přetáhnout pře hlavu igelitový pytlík, který zatáhněte nad nosem.

## **Ochrana těla**

Na tělo je vhodné vzít si dlouhé kalhoty, kabát, bundu nebo kombinézu. Nejlepší je oblečení navrstvit a přetáhnout přes vrstvy pláštěnku. Všechny vrstvy je nutné důkladně utěsnit lepicí páskou. Na ruce si navlíkněte rukavice a také důkladně utěsněte. Pokud nemáte rukavice, nasadte si igelitové sáčky a utěsněte. Na nohy je vhodné si navléct holínky, kozačky či vysoké boty. Kalhoty přetáhněte přes boty, tak aby nebylo žádné odkryté místo a oblepte páskou, gumičkou či řemínkem.

## **K čemu se používá improvizovaná ochrana**

1. K přesunu do stálých úkrytů
2. K úniku ze zamořeného území
3. K překonání zamořeného prostoru
4. K ochraně v ochranném prostoru jednoduchého typu
5. K evakuaci obyvatelstva

## Příloha C: Znalostní test pro děti prvního stupně

1. Jaký poměr je u dospělých osob při provádění resuscitace? (nejste povinni provádět vdechy)
  - a) 30:2 (nejste povinni provádět vdechy)
  - b) 15:2
  - c) 5:1
  - d) 40:2
  
2. Jaká tísňová čísla jsou uvedena správně?
  - a) 155 zdravotnická záchranná služba, 156 Městská policie, 150 Hasičský záchranný sbor ČR a 158 policie ČR
  - b) 155 Hasičský záchranný sbor ČR, 150 zdravotnická záchranná služba, 156 Městská policie a 158 policie ČR
  - c) 155 zdravotnická záchranná služba, 156 Městská policie, 150 policie ČR a 158 Hasičský záchranný sbor ČR
  
3. Je zavolání záchranné služby bráno jako poskytnutí první pomoci?
  - a) ANO
  - b) NE
  
4. Co to je evakuace?
  - a) Ukrytí se v obydlí před mimořádnou událostí (povodně, požár, únik nebezpečné látky, ...)
  - b) Opuštění obydlí a přemístění na bezpečné místo z důvodu mimořádné události (povodně, požár, únik nebezpečné látky, ...)
  - c) Shromáždění v místě mimořádné události (povodně, požár, únik nebezpečné látky, ...)
  
5. Co to je evakuační zavazadlo?
  - a) Zavazadlo, které si zabalíme v případě evakuace
  - b) Zavazadlo, které si bereme, když opouštíme byt například, když jedeme do zahraničí
  - c) Zavazadlo, kde máme schované zásoby po celý rok
  
6. Který z druhů signálu nás upozorní na to, že se máme evakuovat?
  - a) Požární poplach
  - b) Zkouška sirén
  - c) Všeobecná výstraha
  
7. Jaký je **hlavní** úkol armády ČR?
  - a) Obrana suverenity a územní celistvosti země
  - b) Řešení mimořádných událostí
  - c) Provádění přehlídek pro obyvatelstvo
  - d) Ochrana prezidenta



8. Kdo je vrchním velitelem ozbrojených sil?
- a) Prezident ČR
  - b) Generál armády ČR
  - c) Velitel armády ČR
  - d) Ministr obrany
9. Jaké složky má armáda ČR?
- a) Pozemní síly
  - b) Pozemní síly a vzdušné síly
  - c) Pozemní síly, vzdušné síly a námořnictvo
  - d) Vzdušné síly
10. Ochranná maska patří mezi improvizovanou ochranu
- a) ANO
  - b) NE
11. Kde je na Zemi nejvíce Oxidu uhličitého?
- a) V atmosféře
  - b) V moři
  - c) V půdě
12. Tělo masky se dělí na
- a) 3 části – lícnice, ventily a filtr
  - b) 2 části – lícnice a filtr
  - c) 4 části – lícnice, ventily, filtr a průzory

\*Test je součástí zpracování výsledků bakalářské práce

#### Příloha D: Znalostní test pro děti druhého stupně

1. Jaký poměr při resuscitaci je u dospělých osob? (nejste povinni provádět vdechy)
  - a) 30:2
  - b) 15:2
  - c) 5:1
  - d) 40:2
  
2. Jak vypadá signál „Všeobecná výstraha“
  - a) Kolísavý tón po dobu 140 sekund
  - b) Nepřerušovaný tón po dobu 140 sekund
  - c) Přerušovaný tón po dobu 60 sekund
  
3. Jaké složky patří mezi základní složky IZS (Integrovaný záchranný systém)?
  - a) Policie ČR, zdravotnická záchranná služba, Hasičský záchranný sbor ČR a jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany
  - b) Policie ČR, zdravotnická záchranná služba, Hasičský záchranný sbor
  - c) Zdravotnická záchranná služba a Hasičský záchranný sbor ČR
  
4. Co to je evakuace?
  - a) Ukrytí se v obydlí před mimořádnou událostí (povodně, požár, únik nebezpečné látky, ...)
  - b) Opuštění obydlí a přemístění na bezpečné místo z důvodu mimořádné události (povodně, požár, únik nebezpečné látky, ...)
  - c) Shromáždění v místě mimořádné události (povodně, požár, únik nebezpečné látky, ...)
  
5. Kdy vznikla Československá republika?
  - a) 28. 10. 1918
  - b) 1. 1. 1993
  - c) 28. 9. 1918
  
6. Kdy vznikla samostatná Česká republika?
  - a) 1. 1. 1993
  - b) 28. 10. 1993
  - c) 1. 1. 1989
  - d) 28. 10. 1918
  
7. Do jaké organizace jsme vstoupili v roce 1999?
  - a) NATO
  - b) EU
  - c) OSN

8. Kdo je vrchním velitelem ozbrojených sil?
- a) Prezident ČR
  - b) Generál armády ČR
  - c) Velitel armády ČR
  - d) Ministr obrany
9. Jaký je **hlavní** úkol armády ČR?
- a) Obrana suverenity a územní celistvosti země
  - b) Řešení mimořádných událostí
  - c) Provádění přehlídek pro obyvatelstvo
  - d) Ochrana prezidenta
10. Ochranná maska patří mezi improvizovanou ochranu
- a) ANO
  - b) NE
11. Kde je na Zemi nejvíce Oxidu uhličitého?
- a) V atmosféře
  - b) V moři
  - c) V půdě
12. Tělo masky se dělí na
- a) 3 části – lícnice, ventily a filtr
  - b) 2 části – lícnice a filtr
  - c) 4 části – lícnice, ventily, filtr a průzory

\*Test je součástí zpracování výsledků bakalářské práce.

Příloha E: Branný den (foto vlastní zdroj)



*POKOS – překážková dráha*

*Evakuace – evakuační zavazadlo*



*Evakuace – teorie*

*POKOS – hod granátem*



*POKOS – hod granátem*



*POKOS – překážková dráha*



*Evakuace – evakuační zavazadlo*



*Chemická příprava – ochranná maska*